

ZORA

subotički dvojtjednik

Godina IV. ❖ Broj 78 ❖ 8. studeni 1997. ❖ Cijena 2 dinara

Da se ne ponovi

Na Dan mrtvih groblja zazvuče težinom uspomena i sjećanja, spajajući i sažimajući kroz trenutak u plamenu svijeća i buketima cvijeća vrijeme prošlo i vrijeme buduće, oprostaja radi, ljudskosti radi, opominjući pokoljenja da ne povijest u toj surovoj formi i sadržaju ne ponovi.

Toga dana na senčanskom groblju na parceli 44 pred spomenikom „Ptica slomljenih krila“ u nazočnosti oko tisuću sućutnika, održana je komemoracija u povodu nevino stradalih žrtava iz 1944. godine.

Podsjećajući na te događaje od prije 53 godine ispred spomen-ploče u kojoj je do sada uklesano 796 imena premda broj još nije konačan, gradonačelnik Kasza József je istaknuo:

„Obračun i zastrašivanja započeli su ne samo u ovom gradu i okolini nego i u cijeloj Bačkoj. Tadašnja pobjednička vojska i predstavnici vlasti činili su svirep psihološki pritisak na stanovništvo čije je posljedice i do danas teško preboleti. U ratu, koji ni tada nije bio završen, bez presude, stotine i hiljade ljudi, izvučenih iz svojih porodica, otišli su u smrt. Najveći deo njih nije znao zbog čega je osumnjičen. Sada već i mi znamo da su među njima bile sve strukture društva: Mađari, Hrvati, Nemci, Srbi... zemljoradnici, trgovci, radnici, zanatlije... od 8 do 80 godina. Ko su bili ti ljudi? Ratni zločinci? Izdajnici? Zašto su morali biti pogubljeni? Možda zato jer su pripadali drugoj naciji ili su prihvatili neki zadatak prethodne vlasti? Ni onda ne verujem da su zaslužili ovakvu kaznu, jer i da su krivi morali su imati sudski postupak. To nije bilo učinjeno i do današnjeg dana ne možemo ništa drugo reći nego da je to bio obračun.

Neka nas ovaj spomenik podseća na to da sa poštovanjem prošlosti moramo napredovati prema budućnosti. Naša budućnost zove se Evropa i u nju vodi put demokratije, a ne fašizma“, zaključio je govor gradonačelnik.

Nakon toga predstavnici dviju crkava na čelu s biskupima, održali su eukumensku molitvu za postradale i posvetili spomen ploču sa novim imenima, a Alojzije Stantić, Michael Horvath i predstavnik sekuljskih Mađara iz Bukovine održali su prigodne govore na hrvatskom, njemačkom i mađarskom jeziku. U programu komemoracije nastupio je i zbor „Pro musica“ prigodnim „Pater noster“ Rimskog Korsakova.

Komemoraciji su prisustvovali i ambasador Republike Mađarske u Beogradu, Tóth János, predstavnici Skupštine općine na čelu s gradonačelnikom Kasza Józsefom, Katolička i Reformatska crkva predvođeni biskupima msgr Penzes Jánosom i Csete Sz. Istvánom, predstavnici Židovske općine, „Bukovinai Székelyek“ iz Rumunjske, Njemački narodni Savez, Udruženje podunavskih Švaba „Donau“, te Savez Vojvodanskih Mađara i Kršćansko-demokratski pokret Vojvodanskih Mađara, koji su nakraju komemoracije položili vijence kod spomenika „Ptica slomljenih krila“.

Vojislav Sekelj

Foto: M. Megyeri Pal

Pindar

Dva fragmenta

I

Rat je onima mio
Koji ga iskusili nisu.
Ali oni koji su ga propatili
Sa zebnjom u srcu dršću,
Kad vide da se približuje

O da se sloga među građane
Opet vrati,
Da bi svjetlo Mira moglo
U srcu njihovu da se sjati!
O da od nesloge osvetne i mrske
Svi svoje oslobode srce, /
Jer siromaštvo ona donosi
I čini da nejakom dijete prosi.

II

Besmrtno onaj živi
Kome se pjesma divi.
Spomen na lijepa djela
Često gine,
Ako ga šutnja prekrije
Velom tamna zaborava...

kut

Pritisak

S vremena na vrijeme, ali kontinuirano traje pritisak zapadnih sila na balkanske države. Istina, ne podjednako spram svih. Spram naše, SRJ, osobito snažno i često. Opravdano ili ne, na čast i slavu ili ne, to su više pitanja za privrženike teorija o „nebeskom narodu“ ili narodu koji je u snu boravio „tisuću ljeta“. Tek činjenica jeste. I premda smo izopćeni iz najznačajnijih institucija međunarodne zajednice, pritisak traje.

Jer, da bismo postali sudionici te zajednice, mi se moramo opametiti i prihvatiti pravila igre koja u njoj vladaju.

A što se tiče prevladavajućeg stava o čuvanju „čistote obraza“ bez druženja s „prljavima“, on je imbecilan. Naime, samo u odnosu s drugima „prlja“ se obraz. Dakle, mora se sudjelovati u igri. Samo se prihvaćanjem vladajućih pravila igre može biti zao, manje zao ili dobar. Dakle, boravak u politici pretpostavlja uljudno ponašanje u opće prihvaćenom okviru. Pozicija Robinsona Crusoea ne samo da je smiješna, ona je i pogubna jer u svijetu postoje i instance koje prate pridržavanje glede uspostavljenih pravila.

Tomislav Žigmanov

Traži se politički Santrač

I ma raznih grafita, na njihove poruke nisam obraćao pažnju iz prostog razloga što sam ih „tradicionalno“ smještao u subkulturalnu pojavu. Grde zid, oštećuju fasadu, udaljuju grad od sama sebe, a često njihova potka je mržnja prema drugima i nemoć prema sebi. No, jedan grafit, u nekom drugom gradu, u nekoj drugoj državi, uostalom u nekom drugom vremenu, ne nekom zidu čije se boje ne sjećam, silinom poruke i aktualnosti mi se urezao u sjećanje i pomogao u težim situacijama. Na zidu je pisalo „vrijedan sam kao pčela, vjeran kao pas, dobar kao krava, vrijeme je da odem veterinaru, možda sam ipak magarac“.

I zbilja vrijeme je. Pišem ove uvodnike, pokušavaju im dati neki politički naboj, neku dimenziju vremena prolaznosti. No, prateći našu političku scenu, pitam se imam li uopće politički odnos prema politici, napose prema zbilji. Kod nas je sve politika i ništa nije politika. Ili možda samoga sebe namjerno stavljam u poziciju Buridanova magarca.

Postizborna politička situacija u Crnoj Gori zabrinjava i miriše na opasnost, koju ne želim imenovati. Jer kada se stvari imenuju, one su se već i... Kasno je za sve. Istovremeno, gledam našu RTS televiziju i „prijatno“ se nerviram i neugodno žderem. Tolika doza samoživljavanja na manjoj nam federativnoj državnoj jedinici, prešla je svaku mjeru dobrog ukusa i poimanja sfere politike. Nestrpljivo očekujem da predsjednik Republike Jugoslavije kaže: dosta, i samim tim da se lopta smiri. Poslije tih TeVe tirada, ćutim se bijedno. Isto, ili slično, kao što sam se ćutao za vrijeme nogometne utakmice između Mađarske i Jugoslavije. Poslije pet nula, bilo mi je žao domaćina. Iskreno žao. Jadnici, ne Igoovi, već nogometni, trudili su se da na zelenom terenu preko svojih „nezavisnih medija“ pariraju protivniku, jačem i moćnijem od njih za dvije-tri klase. Nije išlo. Ipak, u igru se umiješao gospodin Santrač, i u poluvremenu vjerojatno dečkima rekao: „Dečki dosta, ipak smo mi ovdje gosti i trebamo ostaviti dojam“. Nalazim da su u drugom poluvremenu plavi to i prihvatili. Bravo. Išli su i dalje i domaćinu dopustili da dadne i počasni gol, tek toliko da se zna u ovome trenutku u svijetu tko je tko!

Isto tako, lijepo bi bilo da netko i na političkoj nam pozornici, negdje za okruglim ili kockastim stolom, kaže – „dosta bre“! Pa ipak, je on predsjednik Republike izabran na izborima voljom naroda. Ako to netko ne učini, uskoro ćemo svi ovdje biti gosti u vlastitoj državi.

Na zidovima ćemo tada možda moći pročitati: „NATO ne stanuje ovdje, a kad će zna jedan čovjek“. Pitamo se u grču koji čovjek to još ne zna.

Dobro bi također bilo da u novoj predizbornoj kampanji i „ratu plakata“ i grafita za predsjednika Republike Srbije netko nađe svog Santrača i na teren istrči sa svijetskom ekipom. Rezultat ne bi morao biti tako visok, ali bi nas i mala pobjeda takvog selektora odvela na svjetsku pijacu robe, demokracije i ljudskog dostojanstva življenja života, ako se to još ovdje tako može zvati, bar za većinu onih koji nisu navijači već glasači.

Tada bi i pisanje uvodnika bilo lakše, mogao bi početi kako poslije zime dolazi proljeće, a napolju se čuje cvrkut novih ptica.

Vojislav Sekelj

Zahvaljujemo našim suradnicima

Na zahtjev g. Lazara Merkovića da više ne želi biti članom Uredništva „Žiga“, s našom radošću i zahvalnošću mu se zahvaljujemo na dosadašnjoj nesebičnoj suradnji.

Žao nam je što je do „Lazara“ došlo. No, drago nam je što je g. Merković jednim dijelom svojega bogatog novinarskog iskustva, znanja i vremena proveo s nama kao što je to bilo najpotrebnije.

Uredništvo „Žiga“

Zašto, politikon na žrtve?

Na komemorativnom skupu (vidjeti prvu stranicu) prilikom polaganja vijenaca na spomen-ploču žrtvama strijeljanim nakon rata 1944. godine, upadljivo je bilo odsustvo članova nekih delegacija. Nas čudi iznenađuje da delegacija Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine nije položila svoj vijenac.

Moguće političke razmirice ne bi smjele dijeliti, bar kada su u pitanju žrtve. Politikom se treba izboriti da smo iznad toga takvoga odnosa.

LIJEVI KUTAK

Otimanje Crne Gore

Premda nije bilo za vjerovati za nas ovdje, budući su takvo što na sva zvana nijekali državna glasila i PTC postaje, građani Crne Gore su odlučili, istina s tijesnom većinom ali ipak većinom, krenuti jednim, nećemo reći sasvim novim, ali zacijelo drugojačijim pravcem daljnjeg razvoja. Jer, nijesu sljedbenici od 15. siječnja naredne godine novog predsjednika Đukanovića, kao što to nije niti on, osvjedočeni političari koji su se primjereno zahtjevima civilizacijskih imperativa odnosili i postavljali spram jugoslavenske krize. Niti su težnju za tim drugojačijim pristupom problema očitovali kad je bilo potrebnije. Što više, ne treba biti posebno moralizatorski nastrojen analitik da bi se otkrile neke određene nečojstvene rabote vrhuške režima ove države, koja je po broju stanovnika dva puta manja od Beograda. Tu je dubrovačko ratište, zatim divljanje paravojnih postrojbi Čeke Dačevića po općina na sjeveru republike s bošnjačkom manjinom, slijedi organiziran „lov“ na izbjeglice iz Bosne i Hercegovine i njihova razmjena s vojskom, trenutačno osumnjičenim za najveća zločinstva u ovoj republici, predsjednika Radovana Karadžića i sudrugom generala Ratka Mladića, optužbe da je premijer kriminalizirane države nemušto je branio... Ali činjenica da su se otrgnuli starijoj braći, da ne kažemo starijemu bratu, govori o promjeni kursa. Međutim, vrijednost njihova kursa mjerit će se, povrh svega, odnosom spram vlastite prošlosti, koja nije svijetla. Isto tako, ne moramo očekivati previše do li zatezanja odnosa na relacijama savezne države. Trenutačno je najveći pomak, čini se, daljnje slabljenje Miloševićeva utjecaja i moći.

Tomislav Žigmanov

Aforizmi

- Ranije je u modi bio odliv mozгова, a sada je u modi ispiranje mozgov.
- Mnogi političari ostavljaju vidljive tragove. Svaki put biraju novi put.
- U predizbornim kampanjama otvorili smo sve. Sada je došao na red zatvor.
- Na demonstracijama narod se opusti, a policija se skuplja.
- Ova vlast postiže nevidene rezultate. Nitko ih ne može vidjeti.
- Ostao je čista obraza. Sve prljave poslove je obavio rukama.
- Naši pametni političari brzo iskoriste svoje umne sposobnosti. Kasnije se oslanjaju na tuđe.
- Ove godine pijemo čisto vino. Istinu smo već popili.
- U tenisu nismo velika sila, ali to nije smetnja da nam reket bude omiljen.
- Nije problem kada nas policija zaustavi već kada nas propusti – kroz šake.

Dario Ranjic

Ovaj broj „Žiga“ izašao je uz potporu Fonda za otvoreno društvo.

Elektronsko izdanje „Žiga“ može se čitati na BBS-u Tipp-Topp Systema Subotica. Telefon: 024/552-552

ŽIGA

8. studeni 1997.

broj 78

Izdavač: HKC „Bunjevačko Kolo“

Adresa: Trg cara Jovana Nenada 15, 2400 Subotica

E-mail: Jasmina.Bacic@BBS.TIPP-TOPP.Co.Yu

Tel: ++381 24 28 334

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Zamjenik glavnog urednika:

Tomislav Žigmanov

Uredništvo:

Nela Skenderović,

Mirko Kopunović

Tehnički urednik:

Jasmina Bačić

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Ministarstva za informiranje Republike Srbije pod brojem 1620 od 25. travnja 1994. godine.

ŽIGA

izlazi svake druge subote

Šta da Vam kažem?

Deset na jednog

U jednoj Nazorovj pesmi deset neprijatelja juriša na jednog proletera. „Deset na jednog, u kišnoj noći“, kaže pesnik, dodajući da smo mi (proleter) „umorni bili“.

Bilo pa prošlo, pomislićete. Ali, nije tako. Proleter su opet u igri. Mislom na proletere i proletarijate kakvim ih je g. Marks krstio.

Što više proletera, to više proletarijata i, naravno, trockista. Eto, na primer, naši taksisti. Oni kontinuirano prate politiku i dele se kao ćelije. Prostom deobom. Što više taksista, to manji promet. Sada ih u našem gradu ima, verovali ili ne, čak deset. Deset taksi udruženja juri putnika. I taksisti su, uglavnom, proleter i oni koji zovu taksiste pripadaju istoj kategoriji. Umesto jednog, dva ili tri udruženja, dobro organizovana, od nekadašnjeg jedinstvenog „SU Taxia“, danas naš uspešno vozaču „Halo“, „Eko“, „Tesla“, „Express“, „Žuti“, „Maxi“, „Korner“, „Bus“, „Su Taxi“ i od ove nedelje „Alfa“.

Taksi udruženja kao lišća jesenjeg. Ne zna se koje je gore ili bolje, ne zna se zašto se dele kao amebe i otkud među njima sindrom politike. Nastave li ovako, u Subotici se uskoro može očekivati i osnivanje taksi stranke za čije bi članstvo bila potrebna samo vozačka dozvola.

Male ljude, eto, uništavaju velike ambicije. Želje da se brzo i lako postane kapitalista odvela je mnoge naše, kobojagi stručnjake, a u stvari obične zajebante, u demagogiju drp-sistema iz kojeg su izašli bogatiji nego što im to intelekt nalaže, a

samo zahvaljujući logici one stare karavlaške izreke da „dok je ćurana, biće i podvaraka“.

Narod voli i ćurane i podvarke, a voli i da veruje. Verovao je gazda Jezdi, mami Dafini, verovao je u objašnjenja kako se izlaz iz zemlje (taksa) treba platiti da ne bi skorojevići-biznismeni iznosili valutu u vreme sankcija, danas više ne veruje, ali pamćenje nam je kratko. Danas narod veruje kako je benzin morao da poskupi da bi se popunio penzijsko-invalidski fond i kako ništa zbog toga neće da poskupi. To što je marka, od trenutka poskupljenja benzina porasla za preko 30 odsto, nikom ništa.

Narod veruje kako se mi (SRJ) otvaramo prema svetu. Najnoviji samit na Kritu, na primer, ide u tom pravcu. Otvaranje, protok roba, novca, ljudi i rada. Istovremeno, kada je na Kritu pisana Deklaracija, Savezna vlada odbija predlog da se ukine taksa na granici. Kaže naša vlada da se još za to „nisu stekli uslovi“. Neće Vlada da kaže da joj treba lova od globe svojih građana.

Ali, vratimo se onom zamajavanju iz prvog pasusa ovog teksta i deobama naših taksi udruženja. To da će taksisti bolje poslovati ako ima više udruženja „mož' da bidne, al ne mora da znači“. U stvari, dosetio se neko da taksiste treba razbucati. Što bude više udruženja, biće više konkurencije, a možda i anarhije.

Šteta je samo što taksi udruženja nemaju jedan jedini broj, pa da ih, na poziv građana, dođe istovremeno deset. Tu bi se taksisti, lepo kao ljudi, pobili ko će preuzeti putnika, putnik bi mogao, umesto da ode u pozorište, odgledati besplatnu predstavu, upaliti svoj auto i otići gde mu je volja.

Pa ko više (i dalje) izdrži.

Milenko Popadić

Demokratija, godina prva

Godinu dana posle ubedljive pobede demokratske opozicije u Novom Sadu, koja je radikalima ostavila osam, a socijalistima samo šest od sedamdeset mesta u Skupštini opštine, mnogi se pitaju da li se išta promenilo i može li se išta promeniti. Odgovori se, dakako, ne mogu znati danas. Može se samo pogledati šta je uradila nova lokalna vlast i šta je propustila da učini.

Nakon posleizbornih priča o staroj slavi slobodnog kraljevskog grada te zaklinjanja da će se raditi drugačije i nakon nezaboravnog dočeka Nove godine na Trgu slobode koji je bio pravi trujumf građanskog, gospodskog duha Novosađana, usledile su čarke, a zatim i svađe između SPO-a i DS-a, kao i unutar SPO-a. Uludo je potrošeno nekoliko meseci, sve dok gradska vlast nije stabilizovana uključivanjem u nju koalicije „Vojvodina“. Sadašnju tročlanu koaliciju, sa pedesetak odbornika, ne može da ugrozi niko spolja. Svaka od njenih članica je, pak, svesna da bi se izvlačenjem stolice partnera i sama našla pod stolom i zbog toga do daljnog ne bi trebalo očekivati veće potrebe. Jedina žrtva višemesečnih lomova bio je nevičan politički gradonačelnik Mihajlo Svilar, kojeg je nasledio manje popularan ali zato strpljiviji, uz to i Novosađanin rodnom Stevan Vrbaški.

Ako se ima u vidu da Novom Sadu od svakog dinara koji ubere država ostaje samo dvanaest para, ako se zna da su računi gradskih preduzeća u bankama koje kontroliše Socijalistička partija i da novcima koje ta preduzeća uplaćuju na ime osiguranja takođe raspolaze neko drugi, novoj vlasti se može mnogo toga oprostiti. U grehe joj se, svakako, mora pripisati što ništa nije učinila radi toga da bi Novi Sad dobio status grada, mada i to u krajnjoj liniji zavisi od republičkih vlasti. Ovlašćenja lokalne vlasti, ne samo u Novom Sadu, toliko su ograničena da bi bilo neumesno očekivati od nje čuda. Umesno je, međutim, upitati zašto su vladajuće stranke zaboravile predizborna obećanja da će na čelna mesta u gradskoj upravi, javnim preduzećima i njihovim upravnim odborima postaviti sposobne i ugledne ličnosti, bez obzira na stranačku pripadnost. Svaka stranka je gledala da svuda „smesti“ što više svojih kadrova, a ovi su iskoristili priliku da pruže šansu svojim rođacima, prijateljima i poslovnim partnerima.

Za ledene stanove krajem oktobra, za saobraćajni kolaps u prenaseljenom gradu ili za više od dvadeset hiljada bespravno izgrađenih kuća, palata, pa i pravih fabrika nova vlast svakako nije kriva. Kriva je za ulaganje gradskih para u radio stanicu koja je u rukama dvojice privatnika i što nije uradila gotovo ništa radi boljeg informisanja građana. To joj se neprestano sveti, jer je režimski radio i televizija, kao i lokalni list „Dnevnik“, uporno ignorišu ili je pominjaju samo onda kad žele da je omalovaže i naruže u očima javnosti.

Ipak, ne treba biti prestrog. Na izmaku je tek prva godina od istorijskog 17. novembra 1996. godine, kada su se i Novosađani uverili da nijedna vlast nije večna. Novoizabrani su za to vreme mogli mnogo da nauče i na sopstvenim greškama. Ako su naučili, za početak je to možda i dovoljno. Samo za početak.

Mihal Ramač

Ulično divljanje marke

Naš režim krije u sebi, kao malo koji danas u svijetu, značajnu dozu mističnoga. A značajka je mističnoga da je obavijeno tajnom. Njena je, pak, struktura takva da se u nju može teško proniknuti. U sebi uvijek sadržava dio neotkrivljivoga.

Plastičan i svjež je primjer toga i takvoga stanja u državi Jugoslaviji trenutno ulično divljanje cijene marke. Kako da, listajući prodržavne listove i slušajući takve medije, čitatelj si objasni tu golu činjenicu s ovom omiljenom novčanom jedinicom ne baš tako u nas voljene države Njemačke. Za neke od njih to čak niti postoji. Dakle, za njih to nije problem. Posrnuće domaće valute je, izgleda, normalna stvar s kojom se ne vrijedi previše baviti. Za druge iz te grupe, ukoliko se konstatirao značaj te pojave, ne vodi se računa o racionalnom objašnjenju. Zašto? i zbog čega?, pitanja su o kojima se mora šutjeti.

No, nije to tako bezazleno. Jer, neimanje odgovora na pitanja i probleme od značaja i važnosti, pospješuje moć. U ovom slučaju, osobito vladarevu. U mutnoj vodi i ćučenje u pličaku varljivo kazuje da se „stoji“ do grla u vodi, rekao bi Nietzsche. Drugim riječima, u kaosu kojega ne znamo objasniti lakše se manipulira.

S druge strane, dok se na ulici rješavaju bilo kakvi problemi, osim osobnih, od demokracije ima malo toga. Gotovo da je nema. Jer, demokracija pretpostavlja institucionalizirane oblike za rješavanje problema. No, to, dakle, stanuje drugdje.

(t. ž.)

Ekumenski skup u Evangelističkoj crkvi

U čast dana reformacije

Dvadeset petog oktobra u 10 sati, u organizaciji Nemačkog narodnog saveza (Deutscher Volkserband), Evangelistička crkva u ulici Braće Radića bila je domaćin ekumenske i višejezične svečanosti posvećene 31. oktobru, Danu reformacije.

Gosti ove svečanosti su na nemačkom, mađarskom, hrvatskom i srpskom jeziku mogli čuti predavanje o „pokretu“ reformacije, predavača Katalin Reti (Réti Katalin), pastora Reformatorke crkve, Andrije Kopilovića, prorektora Katoličkog instituta „Ivan Antunović“ i župnika, Arpada Dolinskog (Dolinszky Arpad), evangelističkog sveštenika, kao i Rudolfa Vajsa (Rudolf Weiss), profesor istorije i predsenika Nemačkog narodnog saveza.

Rudolf Vajs je, govoreći o ulozi i značaju Martina Lutera u istoriji, izneo istorijski pregled razvoja reformacije (poznate još i kao protestantizam), obuhvativši i društvene prilike pre, za vreme i posle nastanka reformacije. Ukazao je i na pozitivan uticaj protestantizma na razvoj umetnosti i kulture, spomenuvši samo neka značajna imena toga doba, poput Johana Sebastijana Baha, Hansa Zaksa, Alberta Direra... Pored „verske uloge“ u nastanku reformacije, Vajs je istakao i značajnu ulogu Lutera u razvoju nemačkog jezika, naglasivši da je on „prevodom Biblije na nemački jezik postavio temelje nemačkom književnom jeziku“. Takođe je uspešnost protestanske ideje ilustrirao uspehom Zapadne civilizacije „u obliku u kojem je danas poznajemo“, a svoje predavanje je završio sledećom mišlju: „Martin Luter je otvorio novo doba. Bez njega bi bilo nezamislivo uzdizanje Nemačke i izgradnja Evrope u današnjem obliku“.

Pastor Reformatorske crkve Katalin Reti govorila je o reformaciji kao o biblijskom pojmu. Pored Martina Lutera u svome predavanju osvrnula se i na Žana Kalvina, takođe istaknutog reformatora i Lutеровог savremenika. Na ovo eku-

menskom skupu i pastor Reti je naglasila da hrišćansku ljubav ne treba da ograničava verska pripadnost i „stoga nam je potrebna neprekidna reformacija naše ljubavi, nade, naših postupaka“.

Pasto Arpad Dolinski se u svome predavanju zadržao na Lutеровом duhovnom radu, govorio je o Martinu Lutera prvenstveno kao čoveku vere. Istakao je Lutеровu tezu da je vera u Hrista isključivi uslov spasenja. Istovremeno, kao pastor Evangelističke crkve u kojoj se svečanost održavala, izrazio je dobru volju crkve da i dalje pruža gostoprimstvo ovakvim i sličnim manifestacijama, koje odišu duhom ekumenizma i međusobne višejezične saradnje.

Veoma je bilo zapaženo predavanje vlč. Andrije Kopilovića, tim pre, što je kao katolički župnik govorio o reformaciji u svome radu naslovljenom: „Doprinos reformacije katoličkoj teologiji“. Već na početku, potvrđujući ekumenski duh ove svečanosti, citirao je Ivana Pavla II koji je rekao kako je „važno cijeloj Crkvi uočiti da nas vjera u Krista sve okuplja i da je daleko jača ta veza od svih razlika i svih onih koje nas rastavljaju“.

„Krist je temelj svakoga našeg susreta i zato je svaki susret, pa i ovaj, u Kristovo ime blagoslovljen“ – rekao je vlč. Kopilović. Takođe je govorio o doprinosu reformacije katoličkoj teologiji na dogmatskom a i na pastorlanom planu, a dalji odjek teologije reformacije kao doprinosa katoličkoj teologiji prikazao je citirajući kardinala Suenessa, koji je rekao „da je Martin Luter živio u vrijeme II. vaticanskog sabora zasigurno bi bio jedan od teologa na Saboru i reforma bi ostala unutar zajedništva cijele Crkve, a ne bi se dogodio povijesni razlaz kojeg moramo sada, gradeći mostove, uz mnoge napore premošćavati i polako graditi zajednički put kršćanskog suživota, ljubavi i autentičnog bogatstva Kristove Radosne vijesti Spasenja“.

Pored predavača, svečanost su upotpunili učenici subotičke Muzičke škole i studenti Muzičke akademije iz Novog Sada, Hor mladih evangelista, kao i članovi Nemačkog narodnog saveza, Susana Grešl (Suzanna Greschl), i Dezider Miler (Dezider Müller), koji su ovom prigodom kazivali misli Martina Lutera.

Vesna Weiss

Bezumlje

Senčansko groblje. Jama – velika zajednička Sraka iza šenflika, jedna od masovnih koje su nam za uspomenu ostavili pobjednici II. svjetskog rata. Na ovom mjestu su poubijali i sahranili znatno više od 2.000 Mađara, Hrvata, Nijemaca, Srba... koje su poslije oslobođenja poslali na onaj svijet zato jer su i drugačije govorili, drugačije mislili ili drugačije vjerovali od njihovih krvnika.

Na Dušni dan je obavljen obred sjećanja na žrtve u toj velikoj raki. Vjerski obred su predvodili biskupi sa svećenicima u nazočnosti: čelnika Skupštine općine, predvođenih gradonačelnikom Józsefom Kaszom; više društvenih ustanova koje ljude okupljaju po raznim osnovama; veleposlanik Republike Mađarske sa suradnicima... rodbina, prijatelji i ljudi dobre volje koji čuvaju sjećanje na ove žrtve.

Upadljivo je bilo odsustvo čelnika Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine, Bunjevačko-šokačke stranke i Bunjevačkog kulturnog centra – koji imaju članove i pristaše među potomcima i rodbinom ovih žrtava. Čelnici DSHV, BSS i BKC će sigurno opravdati izostanak, ali su ipak mogli poslati svoje predstavnike, koji su trebali doći radi sjećanja na ove žrtve. I ovaj njihov odnos prema ljudima je potvrda uzroka sunovrata ugleda, koji je potvrđen na proteklom izborima.

Alojzije Stantić

Obavijest

U cilju rješavanja pitanja od općeg interesa za Općinu i njene građane, predsjednik SO Subotica, Kasza József sazvaao je 12-tu vanrednu – otvorenu sjednicu Skupštine općine Subotica, koja će se održati 12. studenog (srijeda) u sali br. 1 Skupštine općine, Trg Lazara Nešića br.1 s početkom u 9 sati. Na sjednici građani, organi i organizacije mogu neposredno iznasti prijedloge. Predložen je sljedeći dnevni red:

1. Razmatranje Informacije o upisu učenika u I. razred osnovne i srednje škole u školskoj 1997/98 godini s osvrtom na ukupan broj učenika i odjeljenja u osnovnim i srednjim školama na teritoriji Općine Subotica;
2. Razmatranje Informacije o stručnoj zastupljenosti nastave u osnovnim školama na teritoriji Općine Subotica;
3. Donošenje Odluke o sudjelovanju Općine Subotica u financiranju rekonstrukcije zgrade „Narodnog pozorišta – Népszínház“ Subotica;
4. Razmatranje Usporedne analize kretanja naplate usluga komunalnih poduzeća za period I.-X. 1997. godine;
5. Odbornička pitanja – pitanja građana i predstavnika organa i organizacija.

Humanost, briga i ljubav

Po ko zna koji put subotičani su pokazali da su humani, da brinu i pokazuju veliku ljubav prema mališanima bez roditelja Doma za djecu „Kolevka“. Na inicijativu Ksenije Petin, vlasnice kozmetičkog studija i subotičke dame, okupili su se donatori humanitarne akcije za pomoć djeci „Kolevke“. Cilj ove akcije bio je nabavka pelena i drugih neophodnih potrepština na puštenoj djeci, da bi njihova svakodnevnica bila makar približna onoj koju imaju ostala djeca.

Akciji su se pridružili brojni građani i poduzeća, te se, prema riječima glavne sestre Ksenije Vujković Lamić, od ovog dobrovoljnog priloga prikupilo oko 4.000 dinara za namjensku upotrebu.

Ramiz Rašiti

Škola za civilno društvo

Civilno društvo kao korektiv države

Druga generacija polaznika „Škole za civilno društvo“, koja se u organizaciji „Agencije lokalne demokracije“ održava na Otvorenom sveučilištu, počela je slušati predavanja u petak, 24. listopada. Prvo predavanje održao je prof. dr. Vukašin Pavlović, dekan beogradskog Fakulteta političkih znanosti, o samome pojmu „civilno društvo“, koji se u društvenoj teoriji, ali i u političkom diskursu, u zemljama stabilne demokracije podavno „odomaćio“, dok u slučaju zemalja u tranziciji on nema, sukladno svojoj važnosti, zahtjevnu frekventnost uporabe, niti je, pak, kao pojava prisutan. Objasnjavajući povijest uspostave civilnog društva, što se vezuje za početak Novog vijeka, te kako je on reflektiran prvo u filozofiji, počev od Machiavellija, preko Lockea do Hegela, a danas kod teoretičara društvenih znanosti, među kojima su najpoznatiji Keane, Riedel, Popper... Vukašinović je kao bitne sadržinske elemente civilnog društva naveo sljedeće. U njegovom je temelju građanin kao suvereni nosilac neotuđivih građanskih prava i sloboda, koji putem udruživanja u organizacije s drugim građanima ulazi u javno političko polje autonomnim kolektivnim akcijama spram države kao instance vlasti, što čini drugi dio. Treći, pak, moment čini institucija demokratske javnosti, putem koje se obnaša osnovna funkcija civilnog društva – to je da bude balans državi i njezin korektiv. Jer, u naravi je svih vlasti težnja k apsolutizaciji, vlasti bez ikakvih ograničenja, a ukoliko ne postoji razvijeno civilno društvo, kao što je to slučaj u nas kako je konstatirao Vukašinović, onda se to i ostvaruje. Dakle, to je izrazita značajka predmodernih oblika ustroja država, dok moderna država

pretpostavlja različite oblike ispoljavanja inicijativa iz polja civilnog društva, i tako ne dopušta državnoj vlasti bilo kakvu, u biti, osionu premoć.

U petak, pak, 31. listopada, kao predavač u Skoli gostovao je dr.

Miloš Nikolić, profesor filozofije u mirovini i jedan od bolji poznavatelja situacija i stanja u 28 zemalja koje se trenutno nalaze u procesu tranzicije, tj. u procesu prelaska iz autoritarnih i nedemokratskih društava k demokratskim. Njegovo izvrsno predavanje, koje je bilo popraćeno mnoštvom statističkih podataka o stanju u gospodarstvima te o društvenoj klimi, bilo je posvećeno problemu uspostave i funkcioniranja javljajućeg civilnog društva u ovim državnim zajednicama. Glede plana promjena u gospodarstvu, Nikolić je ukazao na četiri nužna imperativa gospodarske tranzicije: liberalizaciju tržišta i stabilizaciju monetarnog sistema, zatim vlasničko i tehnološko prestrukturiranje, a sve to treba voditi stanovitom razvoju. U slučaju SR Jugoslavije ne može biti govora o tome da se ona nalazi u tranziciji, budući je to prestala biti padom reformske vlade koju je vodio Ante Marković, čiji je program reformi bio prvi tranzicijski program u Centralnoj i Istočnoj Europi. „Stoga naši procesi nemaju velike i bitne veze s tranzicijom“, istaknuo je Nikolić. Da bi se to postiglo moraju se, po mišljenju predavača, iz domena isključivo politike donijeti četiri odluke. Prva se tiče vanjske politike, a odnosi se na bezuvjetno prihvaćanje Daytonskog sporazuma, uključujući i suradnju s Međunarodnim sudom za ratne zločine u Haagu, i izvješća Gonzalesa. Drugi uvjet Nikolić vidi u marginalizaciji srpskog nacionalizma, a treći u demokratskom (pre)organiziranju našeg društva, što pretpostavlja rješavanje problema Kosova, Sandžaka i Vojvodine, kao i uređenje odnosa Srbije i Crne Gore na saveznoj razini. Tek tada može biti riječi o procesu tranzicije, ali početak otvaranja toga procesa također ovisi od političara.

(lj. k.)

Na festivalu tog formata čast je i učestvovati, jer se nastupa po pozivu, a kamoli u takvoj konkurenciji osvojiti i neko priznanje. Svemu ovom lepom prethodi nešto, što se sa ove lepše strane, kada se primaju čestitke, ne vidi.

Prije svega ovakva gostovanja jedina su nagrada za amatere koji se bave ovakvom vrstom posla, bez razlike da li su u pitanju pevači, igrači, muzičari, glumci itd. Svakom uspehu prethodi jedan težak rad, čija se težina ne oseća jer se posao radi sa ljubavlju. Rezultat toga rada je da se u svetu prezentuju dostignuća na polju stvaralaštva i kulture jedne sredine i jedne države. Sve to nije nepoznato i lepo zvuči, ali prave muke uslede kada se poziv dobije i gostovanje prihvati. Pamtimo neko bolje vreme, kada takvih problema nije bilo, ali sada ti problemi predstavljaju našu svakodnevicu i mogli bi se svesti na jedan, a to je besparica.

Oduvek smo na gostovanjima u inostranstvu predstavljali našu zemlju, pa tako i na ovom. Svaki put kada smo primali priznanje spominjalo se ime Jugoslavije. Znamo koliko je vremena trebalo da prođe, da nam se odškrinu vrata tog sveta, da se ponovo za nas čuje. U zadnje tri godine naš hor je tri puta imao izuzetna gostovanja i to dva u Italiji i jedno u Nemačkoj. Ni za jedno gostovanje od te države koju je predstavljao, hor nije dobio ni dinar, pa ni odgovor na zahteve koji su podneti. Jedinu materijalnu potporu pružao je i pruža naš grad, naša

Druga strana bronzane medalje

U svim sredstvima lokalnog javnog informisanja, kao i na TV Novi Sad, tokom prethodnih dana objavljivana je vest o gostovanju Kamernog hora „Pro musica“ u Italiji i o osvojenoj bronzoj medalji na Međunarodnom festivalu horova u gradu Riva del Garda.

lokalna samouprava i naši sugrađani putem sponzorstva, što posebno cenimo, jer znamo kolika je težina tog dinara. Sa druge strane taj koga predstavljao, koji ti nije dao ništa, svesrdno se potrudio da ti od te sirotinje podobro zahvati. Ne može se preći državna granica ni pola metra, a da se ne plati taksa za izlazak. To je za naš hor recimo pola putnog troška do Italije.

Svaki put smo se obraćali toj našoj državi, jer i carina je deo države i tražili da nas, za ovakve puteve, oslobode obaveze plaćanja izlazne takse. U boljim slučajevima dobijao se odgovor - negativan, a u većini slučajeva veliki „neko“ nije našao za shodno ni da odgovori tamo nekim amaterima, možda se samo upitao „ko to tamo peva“.

Šta nam je preostalo, da možda u sebi zajaučemo „quo vadis Domine“ i da i dalje pevamo. Hteli ili ne, posle svega čoveku se nameće razmišljanje, možda toj našoj državi nije ni stalo da je tamo neko predstavlja po tom svetu.

No snagu i volju ne gubimo, uz nas je naš grad, naši sugrađani, pa nam je to velika čast predstavljati.

Franjo Vujkov

GARANT
 PREDUZEĆE ZA
 SPOLJNU I UNUTRAŠNJU
 TRGOVINU D.O.O.
 TRG OKTOBARSKE REVOLUCIJE 87
 SUBOTICA
 024/25-004 direktor
 27-002 komercijala
 29-042 maloprodaja
 28-537 magazin
 telefaks 024/26-710

Tel: 552-774

SALAŠ
 ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA

AUTO - DELOVI
 Audi
RENAULT
 Rajić Dragutin
 SUBOTICA, P. Drapšina 14 (24) 552-262

ELEKTRO-MIX

 INSTALACIJE
 EL. UREĐAJI
 APARATI ZA
 DOMACINSTVO
 Tel: 024 / 35-174
 Sonja Marinković 31

**PLAST
 PRINT**
ŠTAMPARIJA
 Preradovičeva 6

Stevan Nikolić, predsjednik Kulturnog centra Roma u Subotici

Razlikujemo se samo po boji kože

Imali smo više razloga da s gospodinom Stevanom Nikolićem napravimo interview, no jedan od njih jeste mučno ubistvo dječaka romske nacionalnosti Dušana Jovanovića. Razlog više za razgovor je i ulazak u četvrtu godinu postojanja Kulturnog centra Roma u Subotici, te smo s predsjednikom centra i članom mnogih asocijacija Roma u Vojvodini i Jugoslaviji razgovarali o položaju Roma danas.

Gospodine Nikolić, molimo Vas, predstavite nam se s par riječi.

S. N.: Ja sam Stevan Nikolić, rođen sam 6.8.1954. godine u Subotici, završio sam gimnaziju i muzičku školu i bio sam student Ekonomskog fakulteta. No, sticajem okolnosti zbog bolesti roditelja morao sam da se opredelim za muziku, tj. na taj način da izdržavam porodicu. Od 1974. godine sam profesionalni muzičar. Tradicija našeg naroda je da pohađaju i muzičku školu, tako da nam obrazovanje koje se tamo stekne kasnije može biti osnova za zanimanje. Kod mene je zbog navedenih okolnosti postalo moja profesija.

Ja sam predsjednik Kulturnog centra Roma u Subotici, koje je osnovano 9. novembra 1994. godine, i između ostalog sam i u predsjedništvu Matice Roma Jugoslavije, čije je sedište u Novom Sadu, u Savezu društava Roma Srbije i Savezu Roma Jugoslavije.

Možete li nam nešto više reći o Vašem orkestru?

S. N.: Ja, kao profesionalni muzičar imam orkestar, koji radi u Subotici. Jedan period smo radili pod nazivom „Subotički solisti“ a danas radimo pod nazivom „E Romengo bend“. U Subotici smo radili po eminentnim restoranima: Hotel „Patria“, „Fontana“, „Spartak“, „Mala Gostiona“, u inostranstvu: Nemačka, Belgija, Švajcarska. Prošli smo svet i videli kako se radi i na takvim mestima.

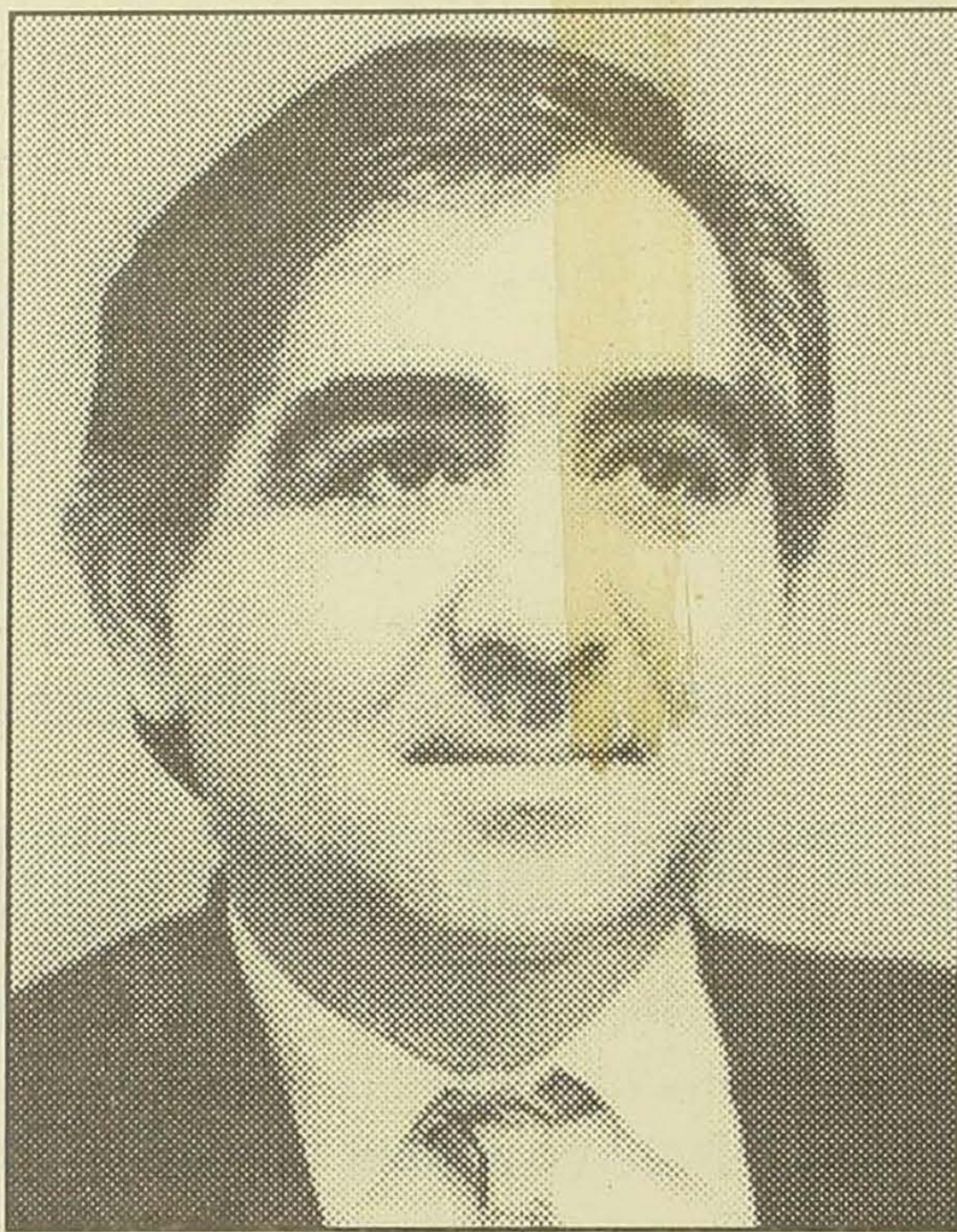
Kakav je položaj Roma kao jedne etničke skupine danas u Jugoslaviji? Jeste li zadovoljni Vašim statusom?

S. N.: U Jugoslaviji postoje romske asocijacije, a najstarija je Savez društava Roma Srbije. Oni postoje 24 godine a u međuvremenu su se osnovale nove, Savez Roma Jugoslavije i Matica Roma Jugoslavije. Sav rad postojećih asocijacija se bazira na tome da naš narod ostvari status nacionalne manjine. Sa time bi smo dobili i prava koja proističu iz istog. Po nekim brojkama nas danas ima od 400 do 800 hiljada. Tačan broj se ne zna, jer se neki zbog raznih predrasuda ne deklarišu kao Romi, ali i pored toga kao broj, ja mis-

lim da je dovoljno da budemo priznati kao nacionalna manjina. Inače, priznati smo kao evropska nacionalna manjina.

Jeste li politički organizirani?

S. N.: U Beogradu je osnovana Kongresna partija Roma. U Subotici nismo politički organizovani. Smatram, da Romi koji žive u našoj regiji nemaju dovoljno političkog iskustva i u toj branši bi lutali. Ako bi smo ipak osnovali neku političku partiju Roma, ona bi bila samostalna i zastupala interese svog naroda. U Jugoslaviji nas je dovoljan broj da zastupamo sami sebe, tj. naše interese. Danas u Jugoslaviji Roma garantovano ima 300 hiljada punoletnih ljudi, što je

Stevan Nikolić

veliko glasačko telo i ne bih voleo da se oni iskoriste u neke tuđe političke igre. Prostorije za rad su nam neophodne

Razlikuju li se Romi u Subotici, i jeste li kompaktni? Razlikuju li se Romi u Subotici od Roma iz Srbije?

S. N.: U Subotici postoje Romi katoličke veroispovesti, tzv. mađarski Romi, Romi pravoslavne veroispovesti, tzv. srpski Romi i muslimanski Romi. U našem gradu ima veoma malo muslimanskih Roma, ne računajući Rome koji prodaju na pijaci i koji su došli sa strane. Što se tiče subotičkih Roma, ima nas oko 1000, od toga oko 500 katoličkih, 500 pravoslavnih, i oko 270 do 280 katoličkih u Čantaviru. Oni koji žive u Subotici pretežno se bave muzikom. Između nas, što je za pohvalu, ne postoje verske predrasude i postoji izuzetna međusobna saradnja. Svojim umećem svi daju doprinos našem centru. Na žalost, mi za sada nemamo prostoriju. Znači, naši programi se za sada zasnivaju na tome da angažujemo naše profesionalne muzičare, koji već imaju gotove muzičke programe, i koji čine okosnicu naših nastupa. Naša želja i programska orijentacija je da u naš rad

uključimo naše mlade članove i time će naš Centar dobiti na kvalitetu, a to za sada ne možemo učiniti dok ne dobijemo prostorije.

Zbog čega je toliki problem dobiti prostor? Jesu li problemi same prostorije, nema ih, ili je jednostavno takvo raspoloženje odgovarajuće strukture grada?

S. N.: Ja verujem da u gradu postoje prostorije, a da ne postoji dobra volja. Od početka rada našeg Centra, Skupštini opštine Subotica smo periodično slali zahteve za dodelu prostorija, ali do sada nismo dobili nikakav odgovor. U našim zahtevima smo naveli da zaista imamo potrebe za prostorijama, jer u kratkom periodu smo imali određena ostvarenja. Svečanu akademiju koja je održana 9.12.1994 godine, je prisustni tadašnji predsednik Saveza društava Roma Srbije gospodin Simić ocenio veoma uspešnom i rekao da neka društva u Srbiji nisu uspela taj nivo postići i nakon 20 godina postojanja. A mi smo tada postojali svega mesec dana. Za kratak period smo uspeali da ostvarimo izuzetno plodnu saradnju sa romskim organizacijama iz Republike Mađarske.

Programska orijentacija Centra je zamišljena da bude iz dva dela. U prvom periodu se rad bazirao na tome da široj javnosti prezentujemo kvalitete i kulturna dostignuća Roma u objektima koji su u gradu za to namenjeni. Drugi deo naše zamisli će se ostvariti kada dobijemo prostorije. Osnivanjem raznih sekcija uključili bi smo mlađi naraštaj i time zaokružili svoju programsku orijentaciju.

Imate li problema oko školstva i koji su?

S. N.: U globalu gledajući, naši Romi su veoma siromašni. Mnoga talentovana deca iz tih razloga su u nemogućnosti da se školuju. Veoma velika je potreba za stipendijama, kojih nema.

Postoji pojava da mnoga romska deca ne znaju svoj maternji jezik. Uspeli smo da izdejstvujemo da se u okviru dve eksperimentalne škole, u Tovariševu i Obrovcu, predaje romski jezik sa elementima nacionalne kulture. To je fakultativna nastava sa dva časa nedeljno. Osnovni problem je u tome što nemamo dovoljan broj kadrova. Predstoji nam rad na njihovom stvaranju a to je težak posao koji zahteva i odgovarajuće vreme. A sve je to povezano sa materijalnim sredstvima koja nam nedostaju.

Kakvo je stanje s javnim publikacijama – novine, radio, časopisi i slično?

S. N.: U okviru Vojvodine deluje „Društvo za jezike i književnost“ čiji je glavni urednik gospodin Trifun Dimić. On izdaje list na romskom jeziku „Alav e Rromengo“, u prevodu „Romska reč“. Ovo Društvo je izdalo i prvu romsku Pismenicu, prevod Novog Zaveta,

stoknjiže, mnoštvo knjiga koje su zane za romsku tradiciju.

Na novosadskoj televiziji RTS-a, amo radio i televizijsku emisiju. Radio isija se emituje svake subote od 12 do 1 sati. Televizijska emisija koja je tem- ki vezana za kulturu Roma se emituje rkrom a jednom mesečno je emisija avnog karaktera koja obrađuje život ma. U Srbiji pri RTV Priština postoji nska emisija, a takođe imamo i časopis romskom jeziku. Na žalost, teško ga je dtribuirati i zato nije dostupan široj nosti.

Na žalost, svi smo svedoci nemil- događaja u Beogradu, mislim na ično ubistvo dječaka Dušana Ivanovića. Smatrate li da je rasizam il fašizam u porastu? Jeste li lašeni?

S. N.: Mi smo dali zvaničnu osudu i događaja, javno smo reagovali ispred Kturnog centra Roma. Osudili smo nigilnost beogradskog SUP-a, apelovali smo na širu društvenu zajednicu da ne divoli širenje fašizma i nacionalizma. U Subotici znamo da takvih organizacija nena, ali strepnja je razumljivo prisutna. S bzirom da se tako nešto događa u glnom gradu, pitanje je samo vremena - to se ovome ne stane na put - kada će se pojaviti u Subotici. Ovaj apel ne bi tre- ba ostati mrtvo slovo na papiru, cela jnost mora širom otvoriti oči kako bi se otkve pojave sprečile već u korenu. Jer, raika između Roma i ostalih je samo u be kože. Romi su lojalni građani, i prih- vaju ovu državu kao svoju domovinu.

Pokret „skinheads-a“ i njihovo ras- ičko delovanje prema Romima u Bogradu je bilo poznato tamošnjem MP-u. Perači ulica i nedužna lica kao št je bio Duško Jovanović su za njih gl na „zabava“. Od državnih organa očkujemo da preduzmu adekvatne me.

Za kulturu dobili 3.400 dinara

Čudi nas činjenica da se neki u Subotici deklariraju kao Romi, a neki kao Cigani. U čemu je ta razlika?

S. N.: 1971. godine se u Londonu odao I svetski kongres Roma. Jedna od odika koja je tamo donešena je da u zvličnim i javnim nastupima i napisima za pripadnike ove nacije zvanično imbude Rom. Naziv Ciganin potiče od grde reči koja znači prljav, gubav i ima perativan prizvuk. Reč Rom ima dvitruko značenje, ono označava pripa- nost jednome narodu, a na romskom jeziku znači čovek. Znači, radi se o

nepoznavanju ove deklaracije. Malo lju- di zna da je do sada održano četiri roms- ka kongresa, a mogu reći da je i malo Roma upoznato sa ovim odlukama.

Nekada je Subotica bila čuvena po romskoj ili ciganskoj muzici. Kakva je situacija danas?

S. N.: Na žalost, mogu konstatovati navodeći konkretne primere, da romska muzika u Subotici zamire, pogotovo romska tamburaška muzika. Gledajući unazad sedam-osam godina, naši „veli- ki“ privatni ugostitelji su primorali profesionalne romske muzičare da rade za platu koju dobivaju u naturi, tj., po kafu i čašu kisele vode. Oni za svoj rad nema- ju ni socijalno ni penzijsko osiguranje. Jasno da kad dođu do starosti postaju so- cijalni problemi ove države. To je jedan od razloga što mlađi naraštaj ne vidi per- spektivu u muziciranju u subotičkim lokalima. Moram napomenuti da postoje par privatnih ugostitelja koji muzičarima plaćaju adekvatnu materijalnu nadok- nadu.

Poznato mi je da pripremate monografiju koja će izići u okviru subotičkog časopisa „Rukovet,“. U kojoj fazi su radovi?

S. N.: Povodom Svetskog dana Roma napravili smo izuzetno vrednu kolekciju fotografija. To su romski orkestri Subotice. Kolekcija je bila prezentovana u Vestibilu gradske kuće i izuzetno povoljno je primljena i zapažena. Između ostalih, ona je zaintri- girala i gospodina Boška Krstića da de- cembarski broj „Rukoveti“ posveti Romima. Tamo će biti prezentovane sve fotografije sa izložbe obogaćene sa još pedesetak drugih koje su vezane na istu temu. Za pomenutu kolekciju koja je prezentovana na I. Etno festivalu filma, videa i fotografije koji je bio posvećen Romima smo dobili priznanje Zlatno paunovo pero. Organizatori festivala su bili kulturno-istorijsko društvo PCESA i Foto-kino savez Vojvodine Novi Sad.

Kako ste zadovoljni radom za prošlu godinu?

S. N.: Zbog nedostatka materijalnih sredstava, naš rad je bio minimiziran. Centar je saživio sa romskim narodom u Subotici i postao kulturni i duhovni nosilac njegovog života. Tempo dosadašnjih dostignuća ne možemo pratiti kao i planove za ovogodišnji rad koje smo morali odložiti jer sa 3.400 dinara, koliko smo dobili od SO Subotica, to ne možemo ostvariti.

Nadamo se da će naši donatori imati sluha za naše potrebe i pomoći u nji- hovom rešavanju.

Vojislav Sekelj

Paul Tillich – Wilheelm Bortz:

Istorija crkve (IX)

Reformacija, racionalizam, revolucija

Deo III – NOVI POKRETI

(1500 – 1800)

Denominacije osnovane u Engleskoj

Baptisti su trpeli znatne progone još u Engleskoj, kada su se neki puritanski independisti (nezavisni – prim. prev.) počeli dvoumiti oko pitanja uči li ili ne Biblija o krštenju dece, te su s tim običajem jednostavno prekinuli. Čuveni engleski pisac, laički propovednik John Bunyan, napisao je „Put hrišćanina“ (Pilgrim's Progress). Dok je ležao u zatvoru, zarad nedopuštenog propovedanja. Baptisti su, kao nezavisni u svojoj crkvenoj upravi, bili kongregacioni i nisu usvojili ni jednu zajedničku teološku postavku. Kao ishod toga, od ranog razdoblja pokreta, postojao je veći broj baptističkih organa i tela koja su se uglavnom razlikovala u teološkom učen- ju. Baptisti su se pokazali kao krajnje pogodnima za američku granicu, jer je ta grupa crkava bila okupljalište ljudi koji su bili udaljeni jedni od drugih. Lokalne za- jednice su se mogle osnivati bez odobren- ja udaljenih crkvenih vlasti, a neki je član mogao postati i biti izabran za propoved- nika, a da ga drugi propovednici ne proveravaju. Baptistička je crkva strahovi- to jačala i rasla, pa je sredinom IX veka bi- la najveća pojedinačna protestantska grupa u SAD, a tako je manje-više i danas. Crnački živalj u Americi, a naročito prvi robovi iz Afrike listom su postajali bap- tisti. I danas su, pored crnih islamista, na- jbrojniji (s tim da su stari afro-američki vernici mahom baptisti, a mlađi – „osvešteni“ – muhamedanci – prim. prev.).

(nastaviće se)

Priredio, obradio i s nemačkog preveo:

Robert G. Tilly

Maksima Gorkog 26

Toth-optika
SUBOTICA

Telefon: 551-045

RADNO VREME:

Radnim danom	9.30-12.00
	16.30-19.00
Subotom	9.00-12.00

Prepisivanje očnih pomagala i davanje saveta za korišćenje istih, svakim radnim danom od 17.00-19.00

POSEBNE POGODNOSTI:

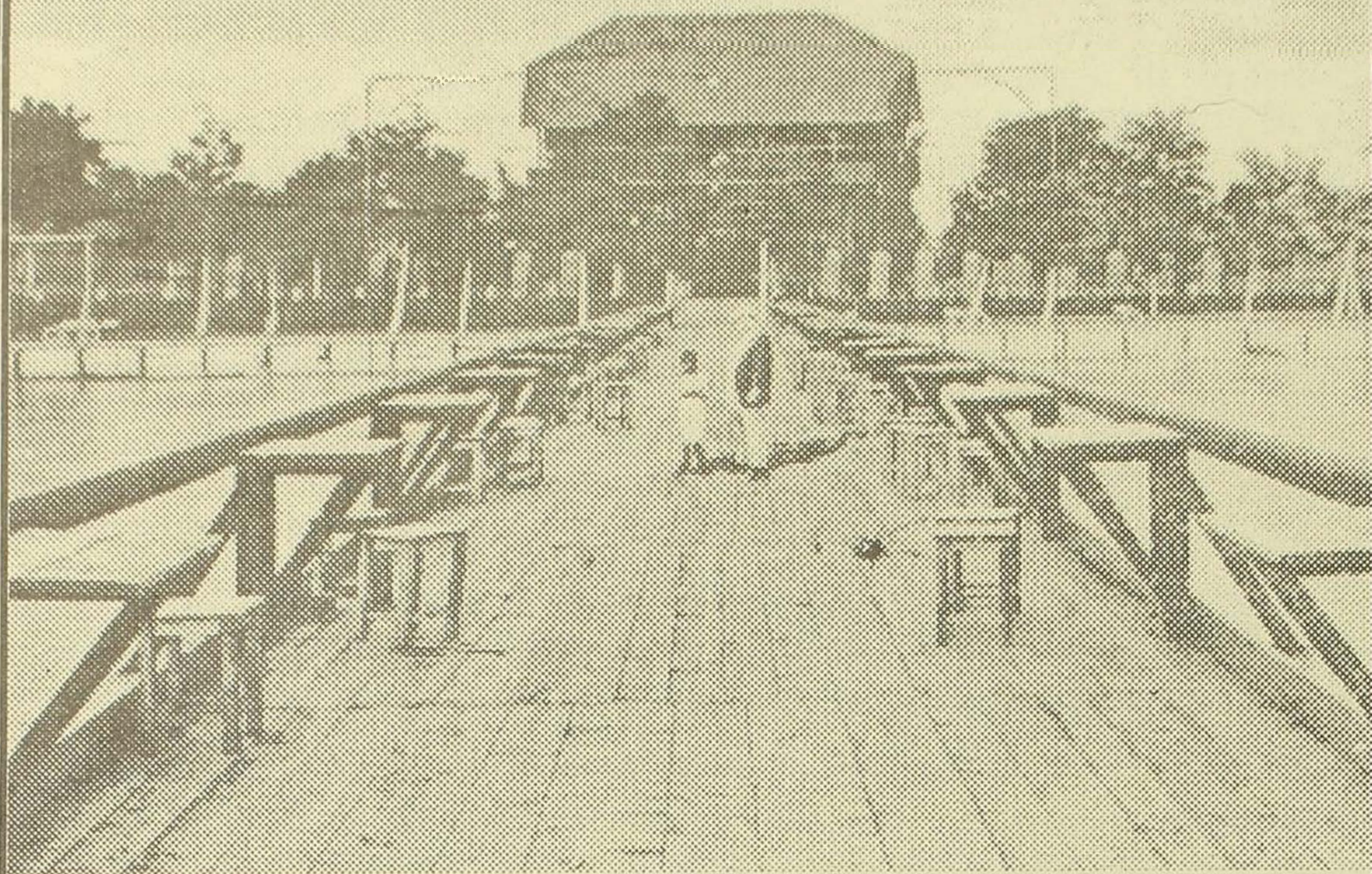
- 10% popusta kod gotovinskog plaćanja
- plaćanje u više rata
- mogućnost žiralnog plaćanja

Sa sjednice Predsjedništva HKC-a

Daljnji rad Centra

Na redovitoj sjednici predsjedništva HKC „Bunječko kolo“ održanoj 5. stu- denog, raspravljalo se i usvojio finansijski plan za narednu godinu. Značajno mesto i vrijeme dobila je i točka dnevnoga reda o radu i ulozi „Foruma Hrvatski institucija i organsizacija u Vojvodini“ glade „Tjedna Hrvata Vojvodine u Zarebu“, koji će se održati naredne godine, kao i „odgovarajući“ nesporazumi ili neorečenosti samoga Foruma, te odnosa pojedinih institucija prema njemu. Zvezana je i redovita godišnja skupština Centra za 7. prosinac u 10 sati.

IZ STAROG ALBUMA

Palić je nekada imao drugojačiji šarm. Na muškom štrandu život se odvijao i danju i noću, i ljeti i zimi, i u vodu i na pijesku ali i na daskama.

Obiteljski kutak

Jabuka

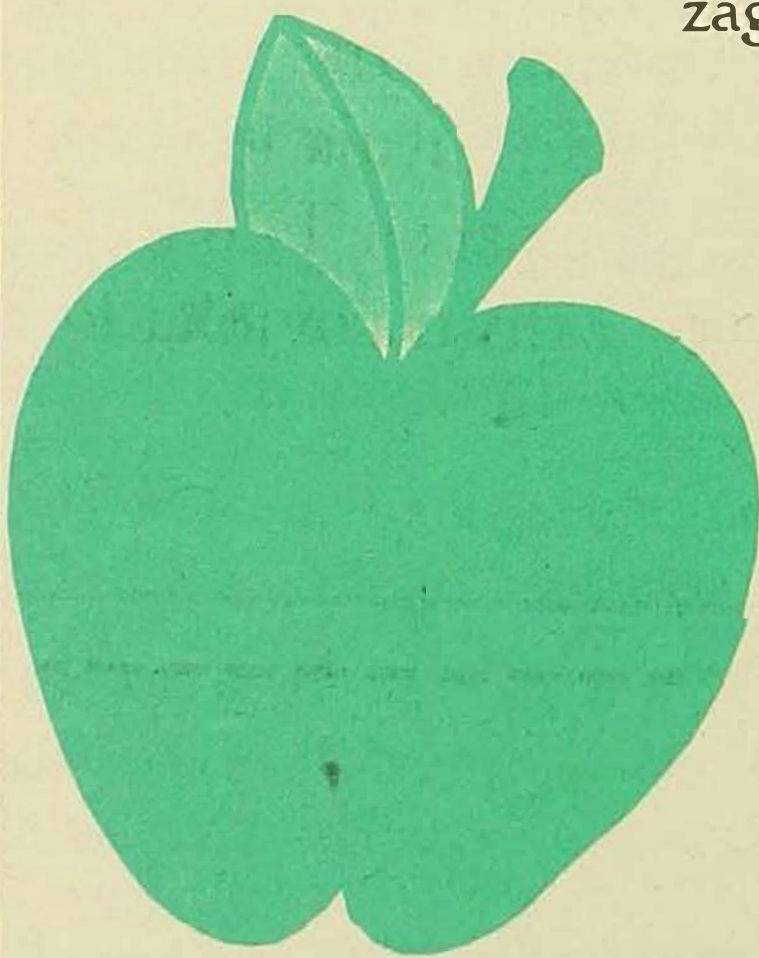
Vjerno voće, koje će nas kroz sve nedaće zime pratiti do proljeća, možda i ne cijenimo koliko bismo trebali.

Nikada dovoljno hvale za taj skroman plod što u nas rodi tako obilato.

Najzdravije je pojesti jabuku sirovu, samo je oprati i čvrsto zagristi. Nema te dijete u kojoj se ne spominju jabuke, jer su zdrave i povoljno djeluju na probavu. Sirova, naribana, izvrsno djeluje kod crevnih upala. Slade i baršunaste jabuke odgovaraju osobama sa suviše želučane kiseline, a kiselkaste osobama s premalo kiseline. Od jabuka pravimo razne preradevine (sokove, ocat, čak i vino) koje čuvaju u sebi mnogo toga. Jabučni ocat rješava probleme s probavom, s venama na nogama. Također, pročišćava krvne sudove od naslaga holesterola

Jabuka je izvrstan pomoćnik u očuvanju bjeline zuba, pa bi trebalo pojesti barem jednu na dan.

Miba

Maurice Maeterlinck

Chanson

Došli su mi reći
(A strah me je ljuto),
Došli su mi reći
Da će mi uteći.
Ja zapalih svijeću
(A strah me je ljuto),
Zapaljenu svijeću
Do njega odnijet ću.
Ja na prva vrata
(A strah me je ljuto),
Ja na druga vrata –
Svjetlo zaplakalo.
Ja na vrata treća
(A strah me je ljuto),
Ja na vrata treća
Ugasnu se svijeća.

(Preveo: Ježić)

Krležijana

Ex Pannonia

Bude (li netko) prekapao naše panonsko blato u dalekoj historijskoj budućnosti, jedino što će ostati u rukama slijedećih pokoljenja od trajne vrijednosti, bit će iskopano rimsko kamenje: male brončane Evrope, male grobne igračke i vrčevi i dragocjene igle. Izmjerena tom estetskom mjerom sveukupna naša civilizacija spram antičke umjetnosti ne znači savršeno ništa!

Miroslav Krleža, 1932.

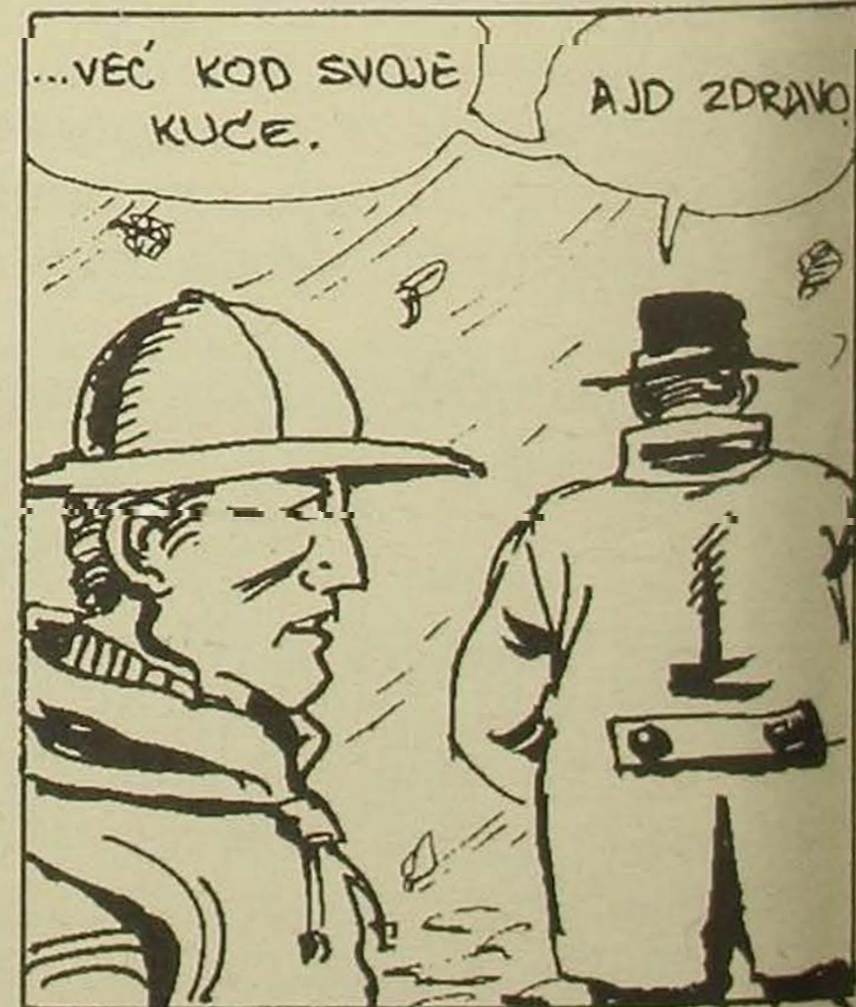

Rušenje

Srušen Buvljak

Rušimo i dalje. Ovoga puta umjesto mene to je učinio netko drugi i srušio pored pozorišta najpoznatiju subotičku instituciju. Srušili su buvljak. Isti onaj buvljak koji su godinama gradili i koji je na neki način prehranio dosta ljudi od Horgoša do Gevgelije. A sad ćemo i mi pozoru na Beograd tamo sagraditi Kinesku četvrt.

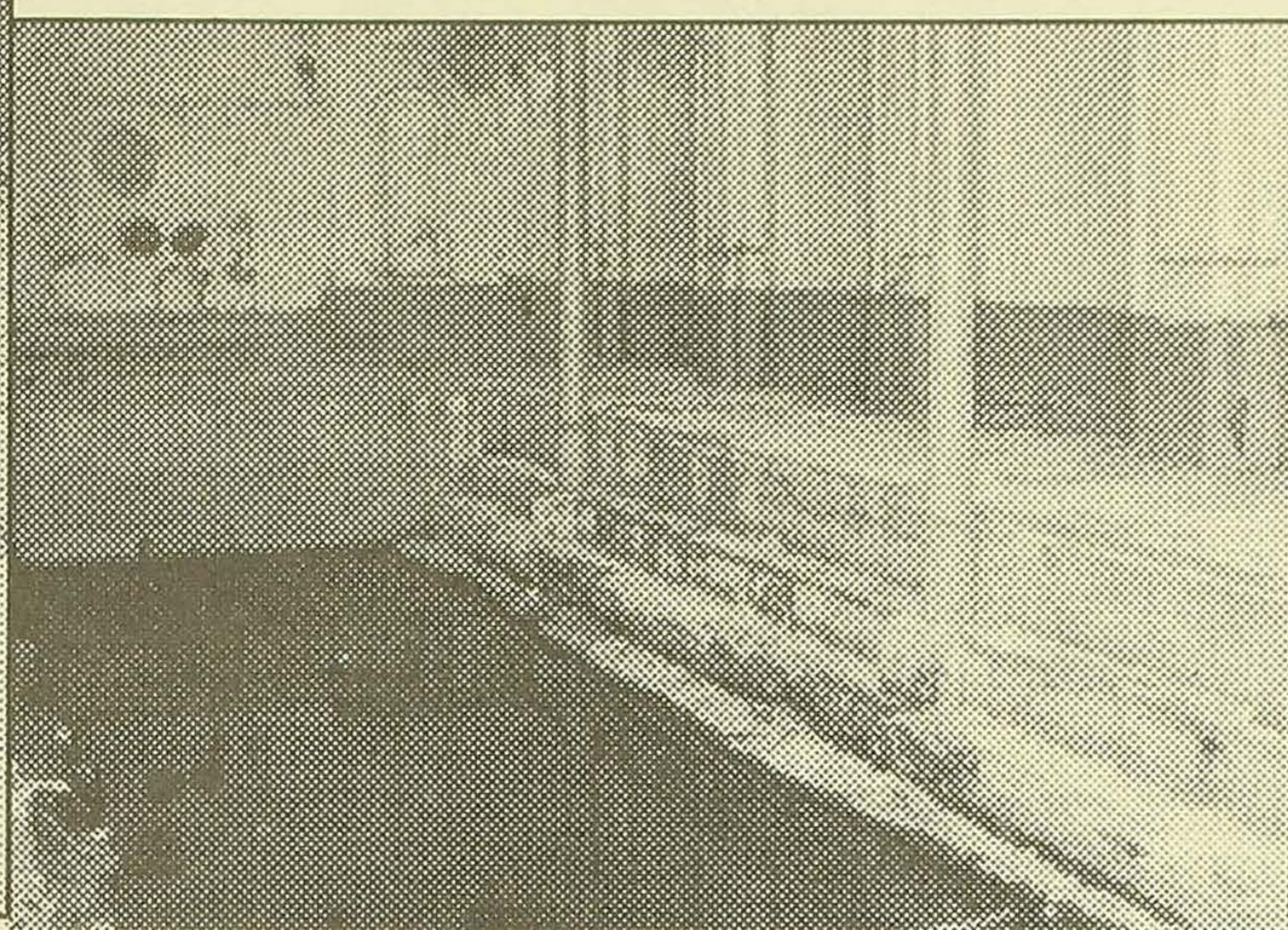
ZGODE ALBEI I STIPANA

ODNOS PREMA ODNOSU

Ovo je nekada bilo „Fekete“ kupatilo. U strogom centru grada. Zatvoreno. Mnogi su ovdje naučili prve „korake u vodi“.

Danas, slika govori sve o odnosu koji se odnosi. A taj prostor mogao bi biti: teatar, izložbena galerija, atelijeri, ili nešto bi već mogao biti, ako ga voda i lokalna nebriga još s tog mjesta nisu odnijeli.

1:7

Majstorska radionica

U sklopu majstorske radionice skupina polaznika nakon kraće rasprave na zadate teme: politika, šutnja, mržnja, dobila je zadaću o jednoj temi napisati esej veličine polovice novinarske kartice. Zanimljivo je reći da su svi opredijelili za temu šutnja.

U ovome broju donosimo jedan tekst.

Šutnja kozmosa

Kozmos počinje šutnjom. U početku, ipak je bila nepregledna tišina bez boje, mirisa i ukusa, na granici eksplozije smisla. Riječi su bile tek inicijalna kapisla i smjestile šutnju u dubinu duše čovjeka. I što onda reći o šutnji? Šutnja je uvijek odnos s nekim ostatkom slično talogu kave u šalici. Tko umije gledati u šutnju, možda može proniknuti u dušu čovjeka koji ima što reći, ali se plaši brbljanja.

Rad je napisao polaznik radionice ž. p.

Poslije nogometne utakmice Mađarska – Jugoslavija koncepcija visinskim sportskim pripremama više ne drži vodu. U Subotici na Paliću u nizinskim pripremama svi su se prijatno osjećali, a igrom i rezultatom pokazali da su svjetski pripremljeni što i ne čudi: pisak, podrum, raj(n)ski rizling, piće vaše i vaše mladosti cockta, Tole – sve je stimalo. Steta što naša marketing služba ovo ne zna iskoristiti. Jer, mogli bi se u nizinskim pripremama ngći i Nijemci, a iz izvora bliskim Žigu“ saznajemo da su i Englezi za nešto zainteresirani.

Savjet iz karmića

Savjetuje gost konobara da mu ubuduće piće donosi u čaši od spužve, jer će samo tako moći iscijediti iz nje i posljednju kap.

I dodaje, da to ima veze i s čašom svakidašnjicom, jer je suv k'o dren.

I nema novca na bacanje.

ZANIMLJIVA MATEMATIKA

U JEDNOM SELU POSTOJI BRICA KOJI BRIJE. SVE ONE KOJI SE NE BRIJU SAMI. PITANJE: DA LI BRICA U TOM SELU BRIJE SAMOGA SEBE? RJEŠENJE OVOGA PROBLEMA NEĆETE MOĆI NIKADA ČITATI U ŽIGU, KAO NI U OZBILJNIJIM STRUČNIM PUBLIKACIJAM. JER, BRICA I KAD SE BRIJE I KADA SE NE BRIJE JE ZA SELO BRICA. BAR NEKAD BILO.

IMENIK ROCKA

„NOT THE HOOPLE“ – engleski sastav osnovan 1969. godine od sledećih muzičara: Verden „Phally“ Allen (orgulje), Dale „Buffin“ Griffin (bubnjevi), Ian Hunter (vokal, gitara, klavijatura), Mick Ralphs (gitara), i Pete „Overend“ Watts (bas-gitara). Sve do ranih 70-ih i Bowie-ve podrške da ipak ostanu zajedno i istraju, komercijalni uspeh ih je mimoilazio, mada su bili izrazito popularni kod publike (no, kritika ih nije podnosila). Bowieva numera „All The Young Dudes“ odvela ih je pravo u „zvezdanu orbitu“, i jedno vreme su bili vrlo popularan sastav (najzad ih je i kritika počela uvažavati), no 1973. Mick Ralphs odlazi u novooformljenu supergrupu „Bad Company“ (nastalu na ruševinama grupe „Free“), a to je značilo i neminovno raspad grupe, mada je (pokojni) Mick Ronson jedno vreme vrlo uspešno zamenjivao odsutnog Ralphsa (a, u biti je od njega uvek i bio daleko kvalitetniji gitarista).

PROBRANA DISKOGRAFIJA:

- MOTT THE HOOPLE (1969.)
- MAD SHADOWS (1970)
- ALL THE YOUNG DUDES (1972.)
- LIVE (KONCERTNI, 1974.)

Robert G. Tilly

Bez greške

Donnie Brasco - Režija: Mike Newell - Gl. uloge: Johnny Depp, Al Pacino, Michael Madsen - 1997.

Donnie Brasco je adaptacija memoara agenta FBI-ja Josepha Pistonea, koji je krajem 70-ih godina bio ubačen u mafiju kao špijun i koji je proveo dve godine kao mafijaš, skupljajući dokaze za policiju. Izvanredan scenario Paula Attanasija, veoma uspešnog scenariste sa samo tri scenarija realizovana do sada, među kojima su *Disclosure* Barryja Levinsona i *Quiz Show* Roberta Redforda, usmerio je svu pažnju na odnos policijskog špijuna i sitnog mafijaškog ubice kojem se on dopadne i koji ga uvodi u mafiju. Njihov odnos tokom filma razvija se od odnosa učitelja i učenika, preko odnosa oca i sina, do odnosa dželata i žrtve, dok istovremeno bezdušni agent postepeno ne nauči kako se voli od brutalnog ubice nežnog srca. Visprena antropološka analiza feudalnog ustrojstva mafije i fino razvijena teološka analiza greha iskušavanja smenjuju se sa briljantnom sociološkom analizom funkcionisanja policije i srednjoklasne porodice i efektnim humanim humorom sukoba kulturnih nivoa, ni najmanje ne ometajući naraciju nego je obogaćujući i dajući joj uzvišeni smisao dokumenta od opšteg značaja. Attanasijev scenario *Donnie Brasca* u mnogo čemu prevazilazi njegov *Quiz Show* za koji je bio nominovan za Oskara i sasvim sigurno će bar ponoviti nominaciju.

Reditelj Mike Newell poznat je kao reditelj svih žanrova, a njegovi najuspešniji filmovi bili su *Enchanted April* (*Čarobni april*), *Into the West* (*Na zapad*) i *Four Weddings and a Funeral* (*Četiri venčanja i sahrana*). Njegovo englesko poreklo i engleske teme se u *Donnie Brasco* ne primećuju, što otkriva do sada nepoznatu dimenziju njegovih rediteljskih mogućnosti. Oslonivši se u režiji prvenstveno na glumce, Newell je jednostavno, ali izuzetno ubedljivo kreirao završnicu 70-ih godina, dok je psihološku notu filma prepustio izvrsnoj mračnoj fotografiji Petera Sove, punoj smeše i mrke palete, i efikasnoj kamernoj melanholičnoj muzici Patricka Doylea. Newellova režija pre svega ističe glumce i scenario, potvrđujući da Hitchcockova lekcija: „Koje su tri najvažnije stvari za pravljenje filma? Scenario, scenario i scenario“ i dalje važi kao zakon da bi film bio dobar.

Glumački par Johnny Depp - Al Pacino uistinu nosi film. Lepuškasti Johnny Depp ovde je dostigao vrhunac u dosadašnjoj karijeri, dajući lik bezdušnog policijskog karijeriste i njegovu dramu savesti na najvišem glumačkom nivou. Glumačka zvezda Al Pacino, međutim, zasjala je u *Donnie Brasco* svom snagom. Njegov Lefty je toliko plastičan da se čini kao da nije filmski, nego živi čovek s kojim se gledalac druži. Što je stariji Pacino je sve bolji, a Lefty je njegova možda najbolja uloga u karijeri.

Produkcija Barryja Levinsona, inače reditelja, zahvaljujući korišćenju njegovih stalnih saradnika, kao što su i Paul Attanasio i Peter Sova, bitno je uticala da *Donnie Brasco* bude snažan i inteligentan film. Po scenariju jednak sa *The Godfather*, po rekonstrukciji epohe bolji od filmova Martina Scorsesea (npr. *Good Fellas*, *Casino*), a po glumačkim ostvarenjima unikatno - *Donnie Brasco* je bez ikakve sumnje jedan od nekoliko najboljih ovogodišnjih američkih filmova, kandidat za mnoštvo Oskara idućeg marta i film koji se ne propušta.

Pera Marković

Tribina „Religijski horizonti“

Bog filozofa

Drugii susret na tribini „Religijski horizonti“, koja je održana na Otvorenom sveučilištu u četvrtak, 23. listopada, bio je posvećen temi „Pojam boga u filozofiji“, tj. problemu filozofske recepcije onog bića koji se u religijama naziva Bog. Filozofija je zacijelo, pored teologije, ona disciplina ljudskog uma koja može, zahvaljujući svojoj misaonoj „aparaturi“, najsuvisljije govoriti o ovoj temi. Također, od samih početaka javljanja ove težnje čovjeka za dokučivanjem istina svijeta i života pa do danas, paralelno se problematizira i ono biće koje vremenom dobiva ime Bog.

Uvodničar prof. dr. Milenko Perović, profesor klasične njemačke filozofije i etike na novosadskom Filozofskom fakultetu, na početku je kako je nerado pristap govoriti u okviru jednoga sata o ovoj „centralnoj temi“ povijesti filozofije, zbog nezahvalne naravi kratkih izlaganja, jer se mora ukazati na sve bitne momente, ali istodobno paziti da pojednostavljenja ne odvedu u banalizaciju. Zatim je iznio narav osjetilnih predstava o bogu u Helena prije pojave filozofije, kako bi nakon toga prikazao pokušaje prvih filozofa da umski pojme to biće, koje u Platonovoj i Aristotelovoj filozofiji dobivaju klasično određenje – kao apsolutni princip i prvi uzrok svega. Pojavom kršćanstva, u ranom srednjem vijeku, nastaju prvi pokušaji teorijskoga povezivanja ova dva područja, područja srca i uma, koji doseže vrhunac u filozofsko-teološkoj sintezi svetog Tome Akvinskog. Pojavom principa protestantizma, koji ima svoj filozofijski izraz u filozofijama predstavnika klasičnog njemačkog idealizma, radikalizira se umska dimenzija pristupa bogu. Kako je, pak, suvremena filozofija problematizirala i odnosila se spram Boga ostavljeno je sudionicima da kroz postavljena pitanja dobiju odgovor.

(lj. k.)

Stručno i pouzdano
POMOĆ U UČENJU...
PRIPREMA ZA
KVALIFIKACIONI ISPIT...
...PLUS AUTOŠKOLA.

☎ 27-010

SKOLA PLUS

ŠTROSMAJEROVA 3 SUBOTICA

NAMA JE DOVOLJNO DA ZNATE ZA NAS

FUNERGO

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE

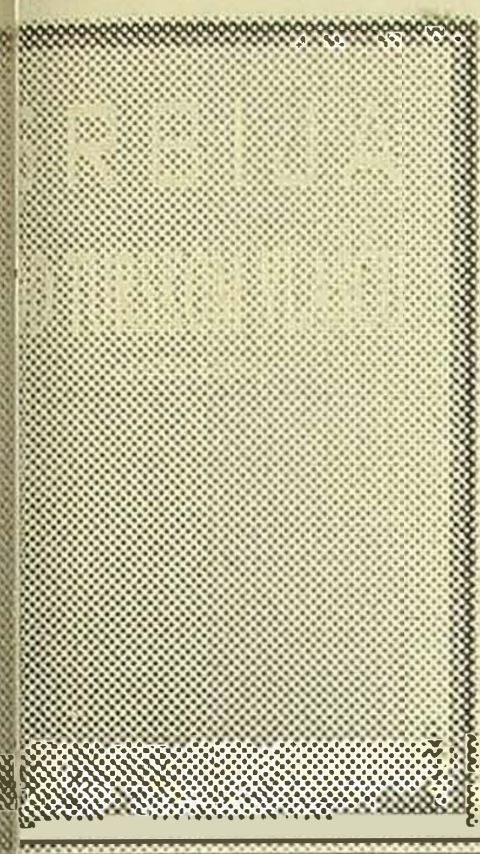
- Subotica, Karađorđev put 2
telefon: (danonoćno) 55-44-33
- Bajmok, JNA 3 (u cvečari
„Mariška,“) telefon: 762-024
(danonoćno)
- Palić, Jo Lajoš 18 (u cvečari
„Orhideja,“) telefon: 752-759
- Horgoš, Borisa Kidriča 7,
telefon (danonoćno): 792-202

Nova knjiga

Novi pristup u manjinskom nakladništvu

Olga Zirojević, *Srbija pod turskom vlašću (1450-1804)*, Novi Pazar 1995, str. 184.

Olga Zirojević

izdanju neovisne sandžačke nakladničke kuće „DaMaD“ objavljen je pregled troipostoljetne povijesti Srbije za vladavine Osmanlija. Autorica je Olga Zirojević, jedan od najuglednijih suvremenih srpskih historičara (vjerojatno i najbolji, premda je to u neku ruku i stvar osobnog stava i procjene).

Riječ je o *znanstveno-popularnoj knjizi* svojedobno predviđenoj za objavljivanje kod beogradskog nakladnika „Vat“, ali je uslijed nedostatka novca, ova ustupljena „DaMaDu“. Premda naslov govori samo o Srbiji, knjiga je od koristi i za istraživanje turskog razdoblja povijesti južne Ugarske, odnosno današnje Vojvodine, osobito poglavlja u kojima se na vrlo pristupačan i sažet način izlažu teme kao što su *Gradovi i palanke, Bečki rat 1683-1699, Arsenije III Braničević, Velika seoba Srba 1690, Srbi u Ugarskoj 1690-1791* i još neka.

Opća značajka knjige je vrlo lijep stil pisanja uz pravo obilje diskursa glede stvari opće kulture (npr. porijeklo naziva Beogradski pašaluk, mnoštvo etimologija - riječi, izreka i sl.). Kao manje zamjerke knjizi se mogu staviti nepostojanje v. IP-a, ISBN broja i pregleda sadržaja knjige, što svakako nije ravnja autora.

Ova knjiga, međutim, ima jednu novu osobenu značajku. Kako je u pitanju tzv. „manjinski“ nakladnik, ovaj štampi odudara od gotovo opće značajke nakladništva nacionalnih manjina da se rijetko objavljuju djela visoke znanstvene kvalitete i da je suradnja znanstvenika „većinskog“ naroda s manjinama zapravo iznimka. Nadajmo se da pozitivan primjer ove knjige neće biti usamljen.

Bruno Skenderović

Nova knjiga

To je lako?

To je lako - radionice na temu seksualnog vaspitanja, priredili: Milenko Anđelković, Aleksandar Weisner, Projekat Inge, Biblioteka Škola bez nasilja, Pokret za mir Pančevo, Pančevo 1997, 196 str.

TO JE LAKO

radionice na temu seksualnog vaspitanja

Kao druga knjiga u okviru biblioteke *Škola bez nasilja* (prva knjiga je bila *Hajde da saradujemo* od Mildred Masheder, Pančevo 1995.), nedavno se pojavilo djelo kojim se na novi način prilazi jednom od najosjetljivijih problema roditelja i škole - objašnjenju spolnog života djece. Knjiga je nastala kao rezultat suradnje Pokreta za mir Pančevo i mirovne organizacije Inge Project iz Darmstadta.

Polazeći od postojećih skandaloznih dijelova aktualnih oficijelnih školskih udžbenika, patrijahalnih stereotipa i katastrofalne prakse, autori su ovom knjigom za ljude otvorenoga duha načinili *program* seksualne naobrazbe, koji se ostvaruje u okviru tzv. radionica. Dakle, knjiga *To je lako...* je zbirka radionica na temu seksualnog vaspitanja djece osnovnoškolskog uzrasta, što predstavlja novinu obzirom na predrasude koje prate ovu temu, osobito ako je treba približiti manjim uzrastima djece. Za svaku radionicu naznačeno je kom je uzrastu namijenjena, koji oblik i metoda rada su poželjni, te potrebna sredstva i materijali. Knjiga je dopunjena i pripremljenim nastavnim listovima i drugim ilustracijama potrebnim voditeljima radionica. Dobrom izlaganju sadržaja knjige pomaže i suvremeni design knjige.

Po prirodi stvari, knjiga je namijenjena nastavnicima, pedagogima, psiholozima i drugim osobama profesionalno vezanim za rad s djecom, ali može biti i vrlo korisna za roditelje. Kako se učitelji, nastavnici, pedagogi i psiholozi svakodnevno suočavaju s brojnim problemima u svezi seksualne naobrazbe, ova je knjiga vrlo važan izvor za poticaj razvijanja novih odnosa između nastavnika i djece, budući da su osobe koje profesionalno rade s djecom gotovo uskraćeni za literaturu ove vrste. Glavni problem, međutim, ostaje omogućiti ljudima kojima je namijenjena da dođu do ove knjige.

Bruno Skenderović

Nova knjiga

Prvi roman Zvonka Sarića

Zvonko Sarić, *Andeli na oštrici sna*, „Interdesign Trade“, Subotica 1997., str. 186

Zvonko Sarić (1963.), predstavnik mlade generacije pisaca subotičkog književnog kruga, krajem prošlog mjeseca objavio je svoju treću knjigu - roman „Andeli na oštrici sna“. Naime, Sarić se pojavio u književnom životu Subotice

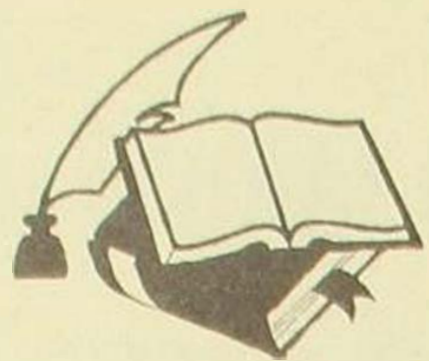
1988. knjigom pjesama „Operi zube i kreni“, kako bi nedugo nakon toga, 1993., objavio i knjigu kratkih priča „Ukrotitelji“. Tako je treća knjiga po književnoj formi roman, ona kao i prethodna predstavlja Sarićev prvenac. Kao nakladnik knjige pojavljuje se subotičko poduzeće „Interdesign Trade“, kojemu je prvom izdata knjiga, a za očekivati je da neće stati na prvome koraku nego nastaviti sa započetim djelovanjem.

Najjednostavniji način da se odredi/kategorizuje roman

„Andeli na oštrici sna“ jeste da se svrsta među dela koja nose etiketu 'urbana proza'; no, to ne znači da je u pitanju povlađivanje pomodnom, jer je urbanost romana prirodni nastavak autorovih preokupacija iz prethodnog dela. Na širokoj pozornici koju označeno urbano podrazumeva Sarić se bavi likovima iz poslednjih redova igrača, onima koji su već u senkama, skrajnuti, izopšteni, lagodno označeni kao 'društveno neproductivni', rečju - gubitnici. Iako u punoj životnoj snazi ovi 'junaci' sapeti su u klopku ravnodušne svakodnevnice i okruženja koje je nezainteresovano za njihovo postojanje“, dio je iz recenzije Sarićeva romana književnika **Ilije Bakića**.

„Žig“ će u jednom od narednih brojeva donijeti autorski prikaz romana „Andeli na oštrici sna“. Knjiga se inače može nabaviti u svim subotičkim knjižarama.

(lj. k.)

Četvrt milenija subotičke gimnazije (VI.)

piše: Mr. Josip Ivanović

(nastavak iz prošlog broja)

Iako je bio predat plan buduće školske zgrade Kraljevskom senatu, pošto su pare za tu namjenu bile potrošene na rat s Francuskom, gimnazija je i dalje ostala u malo popravljenim prostorijama prvog gradskog magazina, a kasnije gradske štale (sedma lokacija škole), koja je posljednjih godina XVIII. i početkom XIX. stoljeća bila u očajnom stanju. Židovi su popucali i polako se spuštali uslijed atmosferskih utjecaja, a kroz prozore i vrata je slobodno puhao vjetar. Patos je bio loš do te mjere da se nije mogao redovito održavati, tako da su se u njemu gnijezdili miševi i štakori. Da se ne bi srušila na glave učenika, grede su bile poduprte drvenim stubovima. Kad je stanje bilo krajnje nepodnošljivo, 30. srpnja 1805. Kraljevski senat je naredio da se zgrada popravi, što je i učinjeno. Umoran od veoma teškog stanja škole Ferenz Sümeghy se 3. travnja 1803. godine zahvalio na položaju ravnatelja, te je Kraljevski senat za novog ravnatelja postavio Vjenceslava Prosziovczkog svojom odlukom od 27. prosinca 1803.³⁵

Novom školskom reformom izvršena je i reorganizacija školskih oblasti, tako da je subotička gimnazija od 1802. pripala školskoj oblasti sa sjedištem u đeru (Győr). Istom reformom se izvršila i reorganizacija gimnazija, i to tako što se treći razred dotadašnjih narodnih škola trebao priključiti gimnaziji kao prvi gramatički razred. Ova novina nije za Suboticu predstavljala nikakav problem s obzirom na to da su razredi narodne škole bili u istoj zgradi s gimnazijom. Tako je gimnazija radila po sistemu 4+2, naime četiri gramatička i

dva humanistička razreda (ukupno šest razreda).³⁶

Ravnatelj Prosziovczki je umro 1. listopada 1812., tako da se za njegovo mjesto natjecao dotadašnji prvi stalni svjetovni profesor, János Pajor, koji je inače bi profesor drugg humanističkog razreda. Nakon nešto dužih dijaloga između Gradskog magistrata i Kraljevskog senata, János Pajor je postavljen za ravnatelja subotičke gimnazije 17. kolovoza 1812.³⁷

Pravu buru u životu gimnazije izazvalo je pitanje umirovljenja profesora. Naime, 1815. trebalo je odjednom umiroviti trojicu profesora jer su postali nesposobni za daljnji rad, a to je za gradsku blagajnu značilo neplanirano veći izdatak. Gradski magistrat je uputio pismo Kraljevskom senatu u kojem iznosi da je krajnje uvredljivo i bezobzirno od strane Kraljevskog senata što u Suboticu uglavnom šalje stare profesore koji su svoje najbolje godine ostavili u drugim gradovima, dok im Subotica poslije svega nekoliko godina službe mora osigurati mirovinu. Zato je 11. rujna 1815. Gradski magistrat odlučio da gimnaziju opet u potpunosti vrati franjevcima.³⁸ Franjevački provincijal je predusretljivo prihvatio ponudenu priliku i odmah, na uštrb drugih

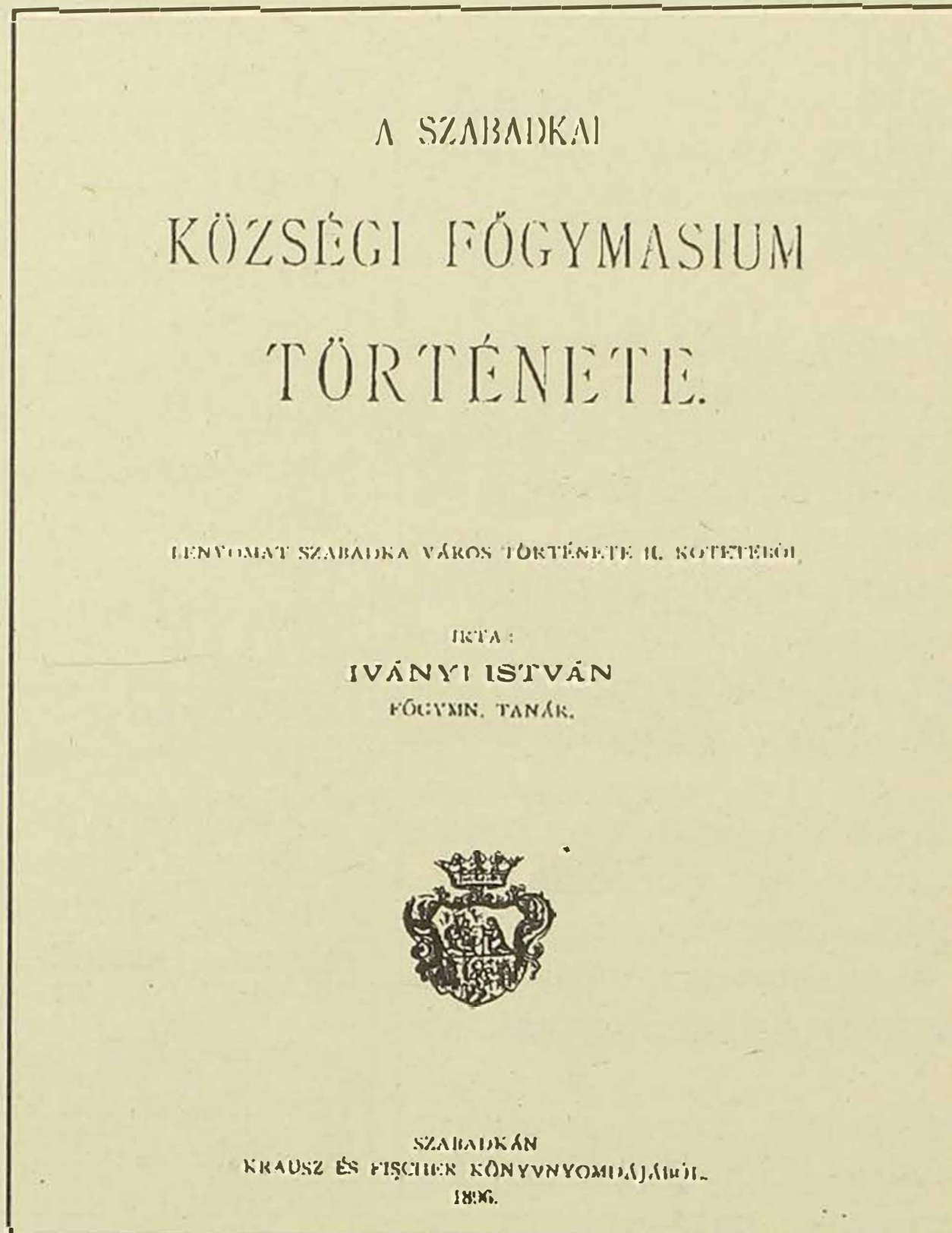
samostana, poslao u Suboticu potreban broj ljudi.³⁹ Za ovaj svoj postupak Gradski magistrat je tek naknadno (post festum) tražio odobrenje od nadlažnih prosvjetnih vlasti, zbog čega je od ravnatelja pripadajuće školske oblasti i do-

pripremio 250.000 opeka započeto je pribavljanje i ostalog potrebnog građevnog materijala. Tako je 16. travnja 1818. glavni gradski sud Lajos Vermes, svečano položio kamen temeljac nove gimnazijske zgrade, pored tadašnje Gradske kuće, a već 1. listopada iste godine zgrada bila pod krovom. Iznad glavnih ulaznih vrata ugrađena ploča od crvenog mramora, koju je profesor gimnazije Imre Dubecz dao uklesati sljedeći natpis:

FRANCISCO
AVGVSTO REGE
PIERIAE PVBI
VRBS PIIS VOTIS
LVDVM EXTRVXIT

Konačno, 4. studenog 1818. poslije svečanog završetka "Veni sancte", počela su podavanja u novoj zgradi gradske gimnazije (osma lokacija škole). Samo je još četvrti gramatički razred ostao do studenog 1819. u franjevačkom samostanu, da bi se konačno on preselio u novu školsku zgradu, gdje su sada bili i zaredi narodne škole. U toj zgradi bila je jedna velika dvorana za ispite i ostale potrebnosti, a služila je i kao kćerka sve dok 1824. nije izgrađena i dovršena gimnazijska zgrada pored školske zgrade. Nova zgrada je druga po redu zgrada građena baš za potrebe gimnazije, dok su sve ostale lokacije bile više ili manje uspješne adaptacije već postojećih prostorija. Jednim utkrivenim hodnikom gimnazijska zgrada je bila povezana s tadašnjom Gradskom ulicom.⁴¹

(nastavit će se)

Prva monografija subotičke gimnazije

bio jedno vrlo pogrdno pismo u kojem se između ostalog iznosi kako ovaj inače vrlo bogat grad stalno škrtari na profesorima i na školi, te neka grad konačno odluči da sazida školu dostojnu njegova ranga. Ipak, poslije još podosta dijaloga, Kraljevski senat je u svojoj odluci od 21. siječnja 1817. odobrio i ovaj potez subotičkog Gradskog magistrata.

Napokon, grad je ovoga puta (izgleda nakon veoma ozbiljnih prijetnji od strane Kraljevskog senata, a u strahu da ne izgubi školu) ozbiljno pristupio i podizanju nove gimnazijske zgrade. Grad je

³⁵ Zapisnik Magistrata od 27. prosinca 1803., ibidem.

³⁶ Zapisnik Magistrata od 4. lipnja 1803., ibidem.

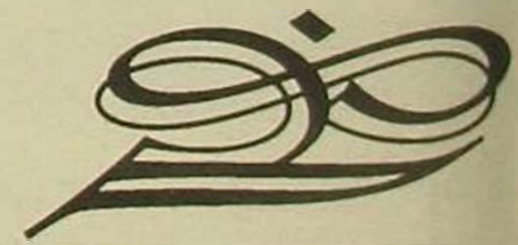
³⁷ Status personali rei gymnasii A. 1812/13., navedeno u izvorima pod brojem 20.

³⁸ Zapisnik Magistrata od 11. rujna 1815., navedeno u izvorima pod brojem 4.

³⁹ Ljetopis franjevačkog samostana za 1815., navedeno u izvorima pod brojem 5.

⁴⁰ Zapisnik Magistrata od 16. travnja 1818., navedeno u izvorima pod brojem 4. U prigodnom natpisu, kako je to bio običaj zbir latinskih natpisa, fara daje godinu gradnje škole (te su cifre označene masnim slovima).

⁴¹ Zapisnici Magistrata od 3. kolovoza 1819. i 12. prosinca 1822., ibidem.

Velika od malena

Edita Kadirić rođena je u Banja Luci 1976. Po završetku osnovne škole u Subotici upisuje Srednju umjetničku školu u Novom Sadu, odakle je s druge godine položila prijemni ispit na Akademiji likovnih umjetnosti, odjel grafike. Akademiju upisuje 1993. da bi je završila u rekordnom roku, 1997., s prosječnom ocjenom deset. Iste godine, u Beogradu upisuje postdiplomski studij na odjelu slikarstva. Edita je najmlađa studentica svoje generacije i najmlađa diplomirana slikarica u Vojvodini.

Kao studentica imala je osam samostalnih i više zajedničkih izložbi u Subotici, Novom Sadu i širom Vojvodine. Dobitnica je Beograda novosadskog Univerziteta za postignute vrhunske rezultate u umjetničkim aktivnostima te nagradu kulturno-prosvjetne zajednice grada Subotice. Ušla je u povijest likovne umjetnosti na velika vrata.

Koracima od sedam milja uletjela je u svijet umjetnosti, izuzetno mlada, inteligentna, talentirana. Svojom pojavom premetila je ustaljeni red stasavanja umjetnika kroz strpljivo studiranje, dugogodišnje traganje, sazrijevanje. Već na trećoj godini Akademije skreće pažnju javnosti svojim bavljenjem

skulpturom, crtežom i grafikom kao i alternativnim medijima – performansom, video zapisom...

Snažna ekspresija karakteristična za prve cikluse crteža postupno se smiruje, artikulira i ustupa mjesto razmišljanju o likovnosti. Njeguje liniju, skladbu i višeslojni pristup figuraciji.

U posljednjim linearnim crtežima pojavljuje se enterijer, prostor se sabija i prodire u nivo papira. Figure su svedene i asketski osiromašene, u njima nema estetiziranja niti njene već prepoznatljive geste. Fragmenti enterijera hladno su aplicirani u nepresušnu temu žena – dijete.

Kreativna i čulna, širom otvorenim očima djeteta, Edita stvara svoj svijet ciklusnom linijom crtež-slika-zasićenje-sumnja-nezadovoljstvo-crtež. Nepresušna energija, radoznalost, instinkt, sve je to nezadrživo gura naprijed, sve je to zalag da nikada neće stati i predati se. Neka joj postdiplomski studij u Beogradu pomogne da otkrije nove vidike, stekne nova saznanja, ako to negdje može postojati izvan samog umjetnika.

Ramiz Rašiti

Počeci konjičkog sporta (VII.)

U varoši dva konjička društva

Četrdesetih godina, točnije prije 151 godine, pored subotičkog društva za konjske utrke, u Subotici je djelovalo i mađarsko društvo: Bács-vármegyi lótenyésztő társaság (Društvo odgajivača konja Bačke županije). Kada je osnovano i počelo s radom, pouzdanih podataka nema, barem do sada im se nije našao u trag. Sigurno je da je ovo Društvo organiziralo 1846. i 1847. godine velike i uspjele konjske utrke. Vjerodostojnih podataka o djelovanju ovog Društva nažalost skoro da i nema. Jedino izvorište podataka ondašnjih događaja pružaju nam dvije sačuvane knjižice osnovna pravila društva: Alaprajza Bács-vármegyei lótenyésztő társaságának (Statut društva odgajivača konja Bačke županije iz 1846.) i A Bési lóverseny társaság alapszabályai (Osnovna pravila Bačkog društva za konjske utrke) za 1847., koje danas čuva Országos Síchényi könyvtár (Državna knjižnica Sienji) u Budimpešti.

Cilj društva bilo je unapređenje konjogojstva. Toj svrsi služile su i konjske utrke. Utrke su održavane po programu kojeg je organiziralo društvo i osnovna im je svrha bila selekciona. Konji s najboljim rezultatima namjenjivani su za priplod i unapređenje pasmine.

Kada govorimo o ovim utrkama, moramo biti na umu da su to bile galopske utrke (utrke kasača su došle mnogo kasnije). Bile su to ono vrijeme vrlo atraktivne manifestacije, koje su u stvari bile ispit brzine u galopu i izdržljivosti konja.

Po ustrojstvu, društvo su činila 73 članova, od kojih je bilo i nekoliko teritorija Bačke županije. Član društva mogao je biti svaka poštena i karakterna osoba s pravom kupovine jedne ili više akcija uz obavezu uplate 10 penga – forinti (naziv onog novca) po svakoj kupljenoj akciji. Sem ovoga, svaki član pojedinačno u radu skupštine društva imao je pravo odlučivanja.

Utrke su imale svoje posebne zakone i njih se morao stro-

go pridržavati svaki prijavljeni sudionik. Između ostalog, propozicijama (zakonima) su bile predviđene i slijedeće odredbe:

– Svaki konj namijenjen za utrku morao je biti prijavljen u vrijeme za to propisano i određeno vrijeme uz naznaku podrijetla, rase, odgajivačkih uvjeta, starosti, spola, i boje dlake.

– Konj koji se pojavi na startu sam bez ijednog konkurenta, sam je morao istrčati utrku da bi bio proglašen pobjednikom.

– Konj koji na ovim utrkama osvoji prvu nagradu nema pravo sudjelovanja u drugim utrkama.

– U utrci tzv. opterećenja, svaki jahač bio je obavezan prije utrke izvagati se skupa s pripadajućom opremom: sedlo, uzda, čebe, korbač... Također, i poslije utrke i tek onda sići s konja.

– Jahač-natjecatelj koji tijekom utrke ometa ili pokuša ometati suparnika, presijecajući mu put, udarajući suparničkog konja, ili pak drugim prijevarama, bit će isključen iz utrke odnosno diskvalificiran, i gubi pravo daljnjeg natjecanja na ovim utrkama.

– Konj koji makar za nijansu bude u cilju ispred rivala, taj se proglašava pobjednikom. Ukoliko pak suci ne dosude pobjedu zbog tzv. mrtve utrke, ova dva konja trče ponovno cijelu utrku.

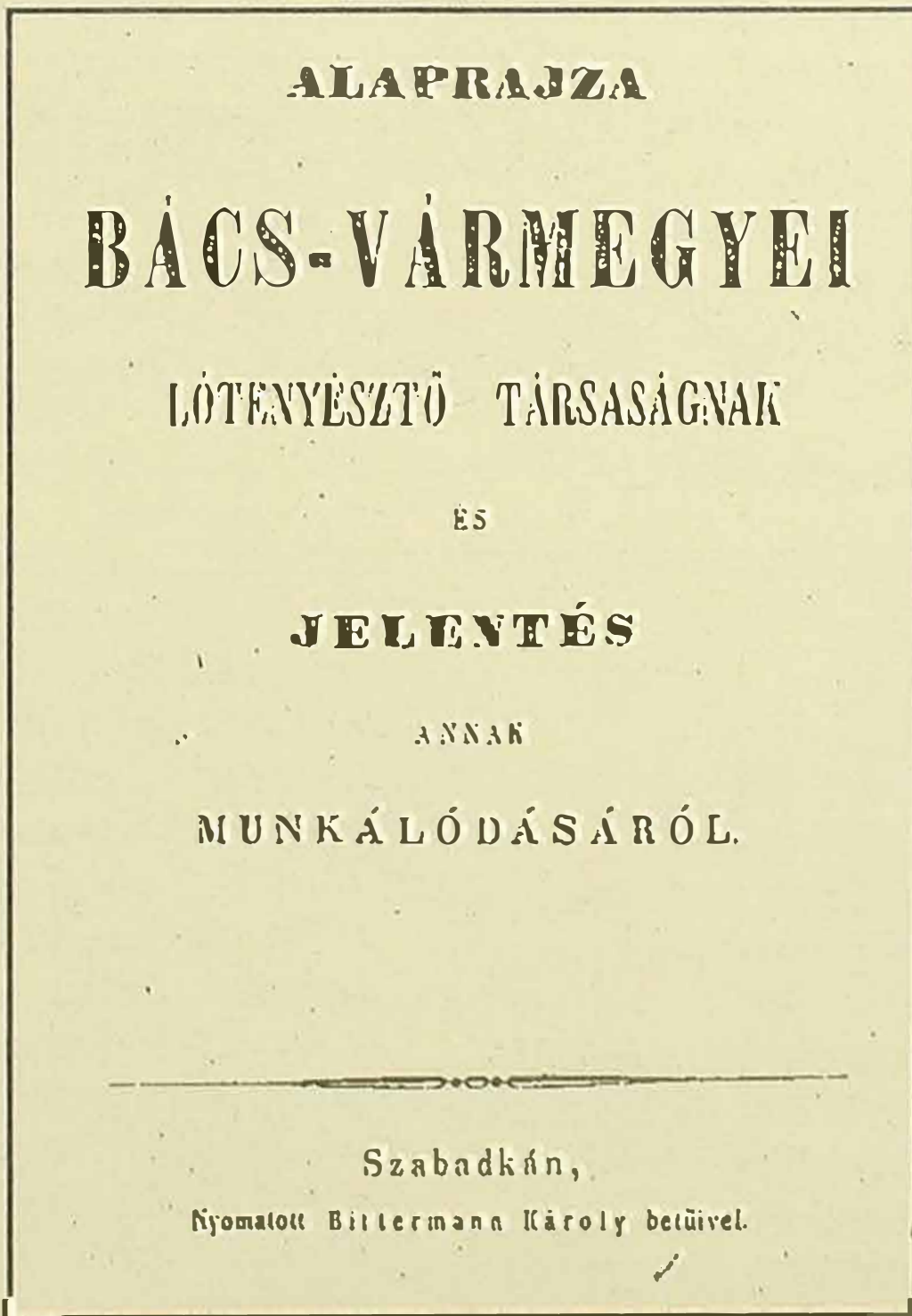
– Odluka sudačkog žirija je konačna i punovažna, prigovora na nju nema.

– Organi utrke su sudačka komisija od tri člana, dva startera i dva nadzornika redateljske službe.

Analizirajući ove odluke slobodno možemo zaključiti kako smo mi već prije 151 godinu imali organizirane konjske utrke uz precizno razrađene propozicije koje su djelomično aktualne još i danas.

(nastavit će se)

Ante Zomborčević

Prva strana statuta

Pčelarstvo

Upoznajmo med

Pčelinji med je slatka tvar koju tvore medonosne pčele preradom cvjetnog nektara i medljike, koje obogaćuju encimima iz svoje voljke, i skladište u stanice saća, gdje se nastavlja zrioba meda. Prema tome, med je složen biološki produkt biljno-životinjskog porijekla. Sve druge vrste meda, kao što su šećerni, voćni, umjetni i dr., koji nisu proizvedeni od nektara, medljike ili medne rose, nego od drugih slatkih sokova bez obzira na to što su ih pčele preradile, ne mogu se smatrati prirodnim medom, već njegovim surogatima ili falsifikatima.

Postoje različite vrste pčelinjeg meda. Zavisno od porijekla, med može biti nektarni ili medljikovac. Nektarni med, prema botaničkom porijeklu, može biti monoflorni i poliflorni. Po svom kemijskom sastavu zrio nektarni med predstavlja šećerna otopina koja sadrži do 20 – 21 % vode i više od 75 – 80 % šećera, uglavnom monosaharide (groždani i voćni, 71 – 76 %), a u manjoj mjeri saharozu (do 4 %). On sadrži isto tako dekstrine i druge nešećerne tvari (do 7,5 %), mineralne, bjelanjčevinate i nebjelanjčevinate tvari, vitamine, encime, dušične spojeve, organske i neorganske, slobodne i vezane kiseline, alkalioide, mirisne i bojene materije.

Sastav i kvalitet meda veoma mnogo ovisi o vrsti, zrelosti i obradi. Različite vrste meda imaju različitu boju, koja može biti vodenasto bistra (bagremov), žuta, jantarna, crvenkasta, mrka, pa čak kao katran crna (neke vrste medljikovca). Ukus meda je sladak, prijatan, s mirisom na biljku od koje potiče, ali ponekad je gorak (kestenov, duhanski) ili specifičan, čak neprijatan (u nekih vrsta medljikovca). Od nekih biljaka dobija se otrovan med. Med je veoma higroskopna tvar koja upija mnogo vlage iz zraka, osobito kad se čuva u otvorenim sudovima u vlažnim prostorijama. Med koji sadrži više od 20 – 21 % vode nije zrio, ili je razvodnjen. On lako fermentira i uskisne, poprimajući neprijatan, nakiseo, voćni ukus i postaje opasan po zdravlje pčela i ljudi. Takav med se ne smije stavljati u promet. Različite vrste meda su različite gustine. Najrjeđi je bagremov, a najgušći medljikovac. Gotovo sve vrste meda podložne su kristalizaciji, koja kod nekih nastupa vrlo brzo, čak i u saću (med od jele), dok kod drugih kristalizacija može početi tek poslije nekoliko godina, kao što je slučaj s bagremovim medom i nekim vrstama medljikovca.

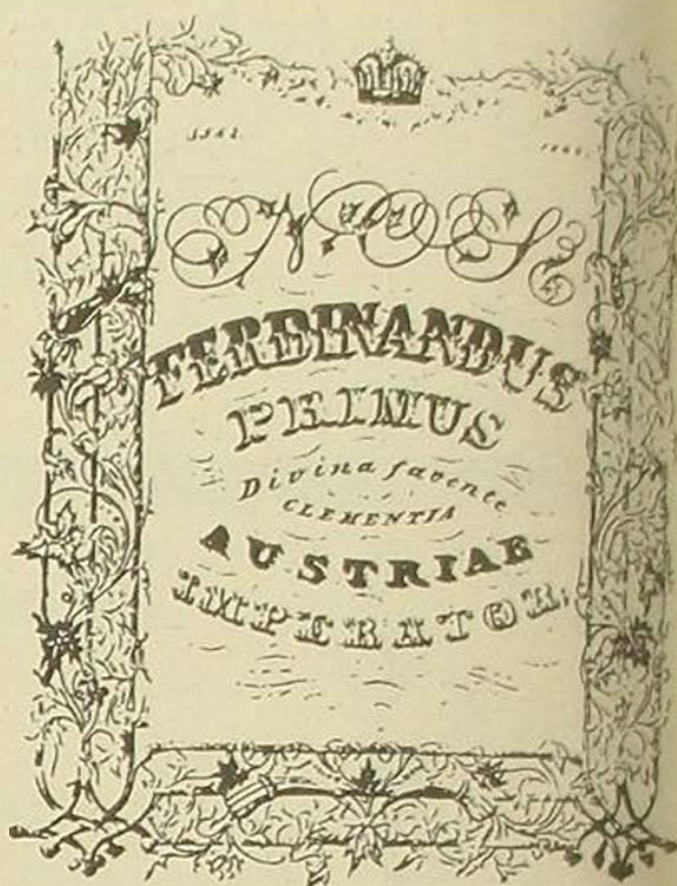
Ante Zomborčević

Somborsko-subotički sljedbenici Gutenberga

Johann Guttenberg (1400 – 1468), rodom iz Mainza u Njemačkoj, smatra se pronalazačem – izumiteljem tiskarstva, tj. tipografije. Ovim pronalaskom, sredinom XV. stoljeća, čovječanstvo je zacijelo napravilo krupan korak unaprijed i zakoračilo u bolje sutra. Guttenberg je, naime, oko 1440. izumio aparat za livenje pojedinačnih slova od olova i drvenu presu za štampanje, i time postavio temelje današnjem tiskarstvu. Taj njegov pronalazak svrstava se u red najznačajnijih pronalazaka u povijesti svjetske kulture. Do početka II. svjetskog rata, Savez grafičkih radnika Jugoslavije je svake godine 21. lipnja organizirao proslavu „Gutenbergovog dana“.

Bittermannova tiskara

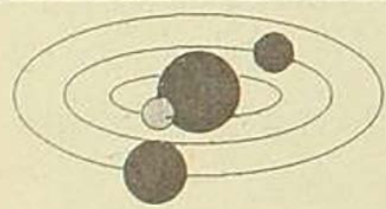
Prvi pregovori za osnivanje tiskare u Somboru vođeni su 1842. Károly Bittermann (Budim 1806 – Subotica 1869), kvalificirani tiskarski radnik je te 1842. zatražio privilegiju za osnivanje tiskare u Somboru. Tragajući na teritoriju Ugarske za mjestom koje bi mu za to najviše odgovaralo, odlučio se za Sombor iz prostog razloga, jer je grad bio sjedište Bač-bodroške županije i uprave kraljevskih dobara, čije bi porudžbine – njemu kao budućem tiskaru – omogućile solidnu materijalnu dobit, a samim tim i takvu egzistenciju. U vezi s tim, obratio se velikom županu, barunu Josipu Rudiću, očekujući da će od njega dobiti suglasnost i potrebne preporuke za osnivanje tiskare. Veliki župan je, pak, izrazio želju da tiskaru osnuje u Subotici, a ne u Somboru, iz navodno njegovih sentimentalnih razloga (Subotica je njegov rodni grad). Izlazeći u susret želji velikog župana Bittermann podnosi molbu za privilegiju Magistratu grada Subotice, koju je dobio 7. ožujka 1844. Tako je namjera da se u Somboru osnuje prva tiskara propala, a koji je u stvari pravi razlog zbog kojih je veliki župan onemogućio otvaranje u Somboru, pitanje je na koje tek treba dati odgovor. Pred kraj petog desetljeća XIX. stoljeća ponovno se pokreće akcija za osnivanje tiskare u Somboru. Inicijator je opet agilni Károly Bittermann, tada vlasnik već poznate tiskare u Subotici. Procjenivši da u Somboru ima potrebe i uvjeta za tiskaru siječnja 1849. podnosi Magistratu slobodnog kraljevstvom grada Sombora molbu da mu se odobri osnivanje tiskare za sina Karla. Odlukom Magistrata od 12. listopada 1850. odobren je osnutak tiskare, koja će biti vlasništvo Károlyja Bittermanna sve do njegove smrti.

Prva strana povelje izdate u Beču 1844. kojom se Károlyu Bittermanu dopušta otvaranje tiskare u Subotici i kojom se određuju njegova prava i obaveze

Priredio:

Stipan Pekanović, odvjetnik iz Sombora

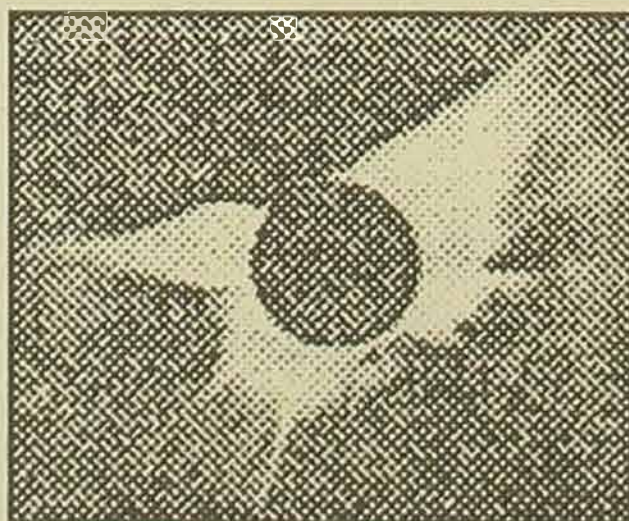

Astronomija

Svemir (III.)

Mjesec, krećući se oko Zemlje po eliptičnoj putanji mijenja svoju paralaksu između 54' i 44,7" i 60' i 22", što je duljina od 405.500 do 363.300 km. Paralaksa Sunca se kreće od 8 minuta i 66 lučnih sekundi do 8 minuta i devedeset pet sekundi ili 151,9... do 146,9... milijuna kilometara. Arhimed je po Ciceronu tvorac planetarnog kretanja Mjeseca, Merkura, Venere, Sunca, Marsa, Jupitera i Saturna. Ptolomej iz II. p.n.e. bio je osnivač moderne astrologije, za njega je zemlja središte u Svemiru dok se Sunce, Mjesec, planete i zvijezde oko nje gibaju. To je tvrdio i Aristotel... Poljski katolički svećenik Nikola Kopernik 1543. kuša uspostaviti heliocentrični sustav. Njemu se pridružuje i Nijemac Johann Kopler 1571. upućen u teologiju, grčki i latinski jezik, protestant. Ali Inkvizicija neumoljivo progona heretike i kažnjava ih, boreći se, između ostalog, protivu raskola u katoličkoj Crkvi. Danski plemić Tiho Brahe posljednji je veliki promatrač i zapisničar neba pre otkrića teleskopa. Njegove bilješke omogućavaju Kepleru da otvori nove puteve u astronomiji. Po njemu, putanje planeta su elipse, a u zajedničkom lokusu je Sunce. Točka u kojoj se planeta najviše približi suncu je

perihel, a najudaljenija točka afel. Radijus vektor planeta u istim vremeskim razmacima opisuju jednake površine; i treća mu postavka glasi: kvadrati revolucionarnih vremena dviju planeta stoje izravno u odnosu prema trećem stupnju njihovih srednjih udaljenosti od Sunca. Giordano Bruno je više filozof... nego astronom. Galileo Galilei je konstruirao teleskop i možda prvi posmatrač pjege na Suncu, Veneri i njene faze, planine na Mjesecu, Jupiter i njegova četiri mjeseca, Saturn s prstenovima. Nizozemski znanstvenik Kristian Haygens, dobar poznavalac jezika, crtanja muzike, matematike i astronomije postavio je valnu teoriju o širenju svjetlosti. Sagradio teleskop i izračunao centrifugalnu silu. Za njime veliki osobenjak Englez Isaac Newton otkriva diferencijalni račun, zakon inercije, opće gravitacije. U posljednjem mu je puno pomogao Keplerov stav o nebeskoj mehanici što javno nikada nije priznao. Dva nebeska tijela privlače se silom koja je upravno srazmjerna proizvodu njihovih masa, a obratno srazmjerna kvadratu njihove udaljenosti. Razvojem teleskopa i ostale tehnike kojim se astronomi služe sve više koračamo u dubinu Svemira.

Snimak totalnog pomračenja Sunca

Na osnovu dosadašnjih saznanja naš sunčev sustav sastoji se iz Sunca čiji je prečnik 1.390.000 km, a masa 330.000 puta veća od zemljine ili 99,87 % cjelokupne mase čini naš sustav. Na njegovu površini vlada temperatura od 5.780 o K, a u unutrašnjosti 15 – 20 milijuna Kelvina.

Lazar Francišković

Onima koji su drugačije mislili

Obzirom da na ovom groblju leže i Hrvati-bunjevci, rubrika je prigodno izmijenjena

svaki čovjek upoznavajući život upozna i smrt, s njom se suočava, jasno je vidi na pogrebnom oproštaju od drage osobe, koja u tuzi ostavlja najbliže. Od tada u sjećanju živih pod zemljom se nalazi zakopano tijelo pokojnika. Prisutnost smrti je gorka pomisao na svakoga čovjeka koji uživa blagodeti života. Budući da je smrt čovjekova sudbina, makar bila prirodna, ljudi je, napose vjernici, prihvaćaju kao volju Stvoritelja. Čovjek u opasnosti osjeća smrt; bolesnik često o njoj razmišlja na svom ležaju, u tu mu je stalno pred očima, a u mirnom vrijeme vrlo rijetko, osim u nekoj kataklizmi.

Možemo samo pretpostaviti kako je pomisao na smrt prostrujala kroz dušu ljudi koji su se prije 53 godine s njom suočili na ovom mjestu, a kako su to tek doživjeli i neki maloljetnici, gotovo djeca.

Ovdje im je oduzet život zato što su drugačije mislili, drugačije povorili, drugačije vjerovali od njihovih krvnika. Smrt su očekivali na najnižoj ljudskoj razini, nasilno, bez prisustva najmilijih, bez utjehe, a vjernici i bez sakramenata. Na onaj svijet su poslali neljudski, bez pogrebnog obreda i u ono vrijeme, običajenog, potresnog psalma: „Circumdederunt me dolores mortis – Zahvatiše me boli smrti...“ A njih je dolazeća smrt uhvatila u svoje ralje bez odgovora na pitanje koje su postavljali:

zašto baš ja, zašto baš sada, zašto ovako, zašto mi nisu rekli moju krivicu da se od nje obranim. U bezakonju gdje caruje bezumlje nema svrhe pitati zašto. U takvom vremenu pojedinac ili nekolicina odabranih uzmu pravo raspolaganja tisućama tuđih života. Odgovor na to zašto sažet je u činjenici da se takova bezumna odluka može roditi jedino u umu opterećenom ideologijom koja je preopterećena mržnjom.

Od iskona se živi sjećaju svojih mrtvih kada oplakivanjem izražavaju bol za gubitkom drage osobe, na obrednom ukopu pokojnika, a poslije brigom u ophodu i održavanju groba – što mi sada činimo. To je ljudski. Ovdje pokopani lišeni su te ljudskosti, a na živima je ostala samo briga održavanja i ophoda ovog masovnog groba – nažalost, ne i jedinog.

Nismo se mi ovdje okupili da sudimo bezumnicima koji su stvorili ovaj masovni grob – njima će suditi Stvoritelj. Ovdje smo da njegovanjem sjećanja odamo počast svima koji tu leže, da se za njih pomolimo, napose da se pomolimo za bezimenoga čovjeka, za koga njegovi najmiliji nikada nisu saznali da tu leži, koji je iz života izbrisan, riječju – nestao. Suosjećamo danas s majkama i očevima, djecom i svima drugima čiji su najmiliji ovdje, a kojima nisu mogli odati ljudski oproštaj u odlasku s ovoga Svijeta.

Na nama je da sjećanje na ove pokojnike prenesemo našim nasljednicima, jer se na ovom mjestu nalazi najcjernija stranica svijetle povijesti našega grada. Ovo je i spomenik vremenu kada je pravo snage nadvladalo snagu prava, kada je bezumlje nadvladalo razum.

Ovo sjećanje obavljamo na nama svojstven dostojanstven, kršćanski, ljudski način i zato u ime sviju nas molim da im pokoj vječni daruje Gospodin i da otpočivaju u miru. Amen.

Alojzije Stantić

Pročitano na komemoraciji žrtvama u Senčanskom groblju u Subotici, 2. studenog 1997. godine.

Foto: M. Megyeri Pál

g. Alojzije Stantić drži govor

A f o g i z m a i

Eh, da nam je Marka
ola, da ne zalutamo u
stijaskim prostranstvima.
Za pozamašne ribe
eba pozd(a) ub(d)ica.
Prolaznost nije ono što
rolazi i nestaje, nego ono
o se iznova rađa i bitiše.
Ne bojim se ja zverinja
džungli; užasavam se
ora od banana.
I zmaj od hartije visoko
ti i nalazi se u oblacima.
Daltonista sam – ne raz-
kujem boje: bijela ili
na – ovca je ovca.
Kod nekih je navodno:
izvodno ili uzvodno.
Čičak se najčešće hvata
i runo ovaca.
Ljutnuti se na malu
epravdu – konstruktivno
; ljutiti se – destruk-
vno je!
Nije toliko tragično
ada se brkaju lončići; još
gore kada se poklopčići
obrčkaju.

Željko Škenderović

Numizmatika

Dukati

Duga je priča o dukatima. Ona počinje tamo negdje drugom polovicom XIII. stoljeća od kada pouzdano možemo pratiti povijest srednjevjekovne numizmatike. Tadašnja moćna Republika Venecija (Mleci), osnovana je oko 600. da bi oko 1300. postala najbogatiji europski grad. Bogatstvo Mlečana gomilalo se stoljećima kroz unosne poslove s Bizantom i Levantom, otomanskom imperijom, Arapima...

Najčjuveniji mletački novac bio je svakako zlatni dukat koji se prvi pojavio 1284., a kovao se sve do 1822. Svoju svjetsku popularnost imao je zahvaliti svojoj postojanosti i kvaliteti: bio je uvijek iste težine i finoće – 3,4909 grama, od čega 3,442 grama čistog zlata (finoća 986, 1/1000). Ime ovog zlatnika potječe od riječi koja se pojavljuje u jednom natpisu – riječi „ducatu“. Pun je natpis glasio: „Sit Tibi Christe Datus Quem Tu Regis Iste Ducatus“. Ovdje riječ ducatus znači vojvodstvo, odnosno duždevina.

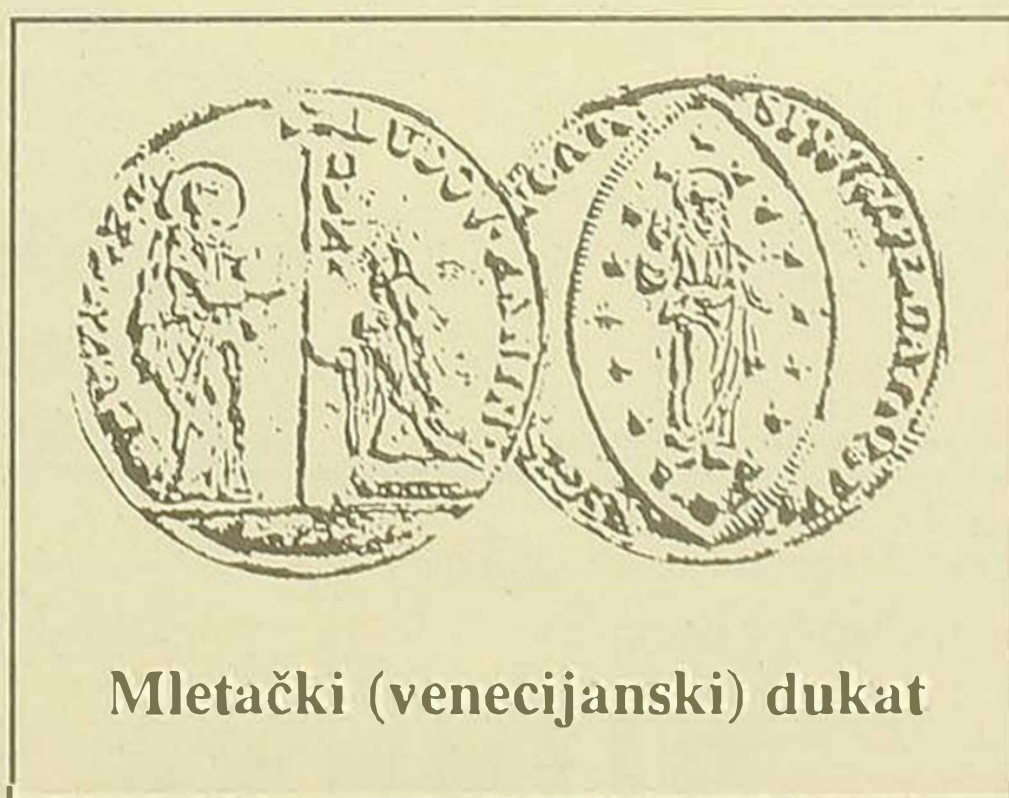
Zbog solidnosti u kvaliteti i lijepom izgledu ove zlatne monete, uporaba mletačkog dukata proširila se po cijeloj Europi, te je on postao uzor za kovanje zlatnog novca u mnogim zemljama.

Premda mletački dukat od XVI. stoljeća dobija novo ime – cekin (zecchino, naziv potječe o talijanske riječi „zecca“ – kovnica), širom Europe i dalje se kuje dukati, pa sve i do današnjeg vremena. Najčešći dukatski apoeni bili su „jednostruki dukati“ i „četverostruki dukati“, tj. zlatnici od 1 i 4 dukata. Kovani su međutim, i drugi veći apoeni od 15, 20, 50 i 100 dukata. Standardi kovanja bili su uvijek striktni: ako znamo da jedan dukat teži 3,4909 g, finoće 98,61% Au (zlata), onda apoen od 20 dukata teži točno 20 puta više, dakle 69,818 g iste finoće.

U ovoj priči o dukatima zanimljivo je istaknuti da među najrjeđe i najvrijednije primjerke europske numizmatike spadaju zlatnici apoenske vrijednosti od 100 dukata kovani u XVII. stoljeću. To su mađarski „stostruki dukat“ Ferdinanda III., kovan 1629., poljskih 100 dukata Zigmunda III. iz 1621. i rumunjski isti apoen kovan u Erdélyu (Transilvanija), za vrijeme vladavine kralja Mihajla Apatija (1661 – 1690). Ipak, ovi dukati težine 349,09 g nisu najveći zlatnici koji su iskovan. Najveći zlatnik koji je ikada postojao bio je apoen od 200 mohura, iskovan u Indiji između 1628. i 1657. Bio je težak 2,23 kg. Jedini sačuvani primjerak ukraden je iz Britanskog muzeja, a sačuvan je samo gipsani odljevak.

U Indiji je također kovan i najmanji zlatni novac u svijetu. Kovani su oko 1800. godine. Težina im je bila 0,9648 g. Ovo su bili mali sićušni mini zlatnici poznati po imenu „glavica čiode“.

Ante Zomborčević

Mletački (venecijanski) dukat

Novi izbori. Zanimljivo!

Novi stari izbori nas čekaju. Dobro je što još nitko ne pita koliko to košta. A košta, nije da ne košta.

Kakav je "rat plakata" bio pokazali su minuli neizbori za predsjednika Republike. Kuda sve to vodi, vidi se iz inventivnosti onih koji su plakate lijepili, a još više od strane onih koji su na ljepljeno doljepljivali. Od svega samo je možda to ostalo zanimljivo. A bilo je ovako. U narednom broju isto samo malo drugačije.

(Na)učimo divanit

Posli dvanajst godina, oca puštiti s carskog kruva i ruva, al mu je tribalo još tri godine idišta dok pišće nije stigo u svoje selo. Za to vrime poio ono malo novaca što je za tolike godine ostavljo za crne dane. Tuko se za sedam okrunjeni glava, a dono kući samo zardanu sablju i katansku šapku s perjanicom.

(„Soldatov sin“, iz zbirke pripovjedaka „Zlatni prag“, Tankönyvkiadó, Budapest, 1990.)

PROVIDNI PENDŽER

ISTRČO PERICA NA SOKAK A STIPAN GA SPOFO:

- JAL BALO, JEL BAĆO KOD KUĆE?
- AJAK, NIJE – PERICA ĆE.
- ŠTA LAŽEŠ, HUNCUTE, KAD SAM GA VIDIO KROZ PENDŽER.
- PA VIDIO JE I ON VAS I TO KROZ ISTI PENDŽER – PERICA ĆE – I SAD ZATO NIJE KOD KUĆE.

Bf

MUDROST

STARI ZANATI

Lako je biti vjeran nevjernom čovjeku, pod uvjetom da nije u pitanju politika.

Bunjevačka narodna pripovitka
Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Pijanac brez pameti

Mator pijanac se sitio da se triba pokajat za grije. Neće više u mijanu, samo će u crkvu.

Izdržo tri dana, a četvrti iz crkve upravo prid mijanu. Al on ne kaže ništa, grlo počelo:

– Joj, gorim, izgoriću! Moraš me zalit čašom vina!

Opet on ne kaže ništa, a pamet će:

– Ne mož. Dosta je bilo sedamdeset godina zalivanja.

Al kako mož ostat čovik brez grla?! Nikako. Ne mož dopuštiti da izgori. U mijani posli treće čaše grlo će:

– Ja ću još malo ostat na ovako lipim mistu.

A pamet se razgoropadila:

– Ja, bogme, odem, nemam ja vrimenta toliko čekat.

– Niko ti ne brani, nismo mi vinčani – grlo će.

Kad je pamet očla, a pijanac se latio zalivat ko i svaki što je brez pameti.

Kazivao: Marko Vojnić Purčar – Pulak, Subotica

Iz starog tiska

Javljaју iz Amsterdama

Holandani, prije no što su izgradili ona poznata svoja postrojenja pomoću kojih mogu da svoje granice prema Nimačkoj pritvore u vodu i blato, poslali su nekoliko svojih stručnjaka da prouče ulice u Keru, Gatu, Bajnatu, Vučidolu i Seged. vinogradima. – Holandanski stručnjaci izrazili su svoje divljenje i čestitali su purgermajstoru na ovakom savršenom odbranbenom pojasu kojim je okružena Subotica. Oni tvrde, da nema te vojske na svitu, koja bi mogla prodrin u centar grada Subotice. Nadalje su izjavili da, iako raspolažu sa savremenim tehničkim sredstvima, nisu u stanju da svoju granicu na sličan način utvrde. Tražiće priko Društva naroda, da im se ustupi renomirani stručnjak za ove poslove Ing. Dr. Petrović Kosta.

Kako saznajemo, kerčani, gačani, bajnačani itd. spremaju protestnu deputaciju sa lozinkom: „nosite koga hoćete, al' Kostu ne damo.“

„Bunjavačko žackalo“, Subotica, 3. veljače 1940.

Kutak sludenih

Benzin & mirovine

Vješti neznalci našega preubogog gospodarstva, čija je iskonska nerazvijenost iznad razine Eritrije & Ruande, a u žilavoj smo borbi za ekonomski prestiž sa Zapadnom Saharom & Gvinejom Bisao, te neprilično omadijani istinskim znanjem kako se, jako bi dobro bilo, vlastita lisnica priljevom novčanica po imperativu geometrijske progresija podebljava, pronašli su slučajno, dakle nenadano, negdje nigdje videnu alkemijsku formulu za nešto što se naziva benzinsko podupiranje mirovina. Nalaze se stoga u bolno jako ozbiljnoj konkurenciji za mrzsku kapitalističku Nobelovu nagradu jer su mirovinski i fond za, gle čuda i toga ima, rođenu djecu, nekako popunili dinarom, koji bezglavo propada u sukobu s DEM, od benzina. Tragično nevidjeći i ovoća puta razloga za prazne fondove umirovljenika u gradnji dvorane HKC-a, dakle evaulirani u znanju & umijeću, trust SPS umova pronašli su najzad, tako, presretni način za isplatu mirovina i dječjeg doplatka. Dinar po litru benzina. Ovoća puta, premda odabrano sluden, neću doprinositi ovom projektu. Naime, kao sluden ne mogu dulje vrijeme voziti. A vi?